KIRMIZI KEDİ KLASİKLER

Xavier de Maistre • ODAMDA YOLCULUK

Xavier de Maistre

ODAMDA YOLCULUK

Çeviren: IŞIK ERGÜDEN

Xavier de Maistre

8 Kasım 1763'te, o dönem Sardinya Krallığı'na bağlı olan Savoie Dükalığı'nda, Chambéry'de dünyaya geldi. Ailesi Savoie'nın soylularından olan de Maistre, on sekiz yaşında Sardinya Kraliyet Ordusu'na katıldı. 1784'te Montgolfier balonlarına binerek gökyüzüne ilk yükselenlerden biri oldu. Kraliyet ordusundayken 1794'te yaptığı bir düello sonucunda Torino Kalesi'ndeki odasında kırk iki günlük hapis cezası aldı ve bu süre boyunca *Odamda Yolculuk*'u yazdı. Fransız Devrim Ordusu tarafından Savoie'nın işgali ve Sardinya Kraliyet Ordusu'nun dağıtılmasının ardından Rus Ordusu'na katıldı. 1812'de Sen Petersburg'tan Prenses Sophie Zagraski'yle evlendi, dört çocukları oldu. Bir daha asla Fransa'ya dönmeyen de Maistre, 12 Haziran 1852'de Sen Petersburg'ta öldü. Çağdaşı Lamartine'le Floransa'da tanışan de Maistre'in, Lamartine'e ithaf ettiği şiirleri de bulunmaktadır. Diğer eserleri: *Le Lépreux de la Cité d'Aoste [Aosta Kentinin Cüzzamlıları]*, *Expédition nocturne autour de ma chambre [Odamda Gece Seferi]*, *Les Prisonniers du Caucase [Kafkas Mahkûmları]* ve *La Jeune Sibérienne [Genç Sibiryalı Kadın]*.

Işık Ergüden

1960 İstanbul doğumlu. Galatasaray Lisesi ve Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünde okudu. Yayımlanmış 150'ye yakın çeviri kitabının çoğu Fransızcadan Türkçeye aktarılmış olup, ayrıca İngilizce ve İspanyolcadan da çeviri yapmaktadır. Deneme tarzında kaleme alınmış *Sessizliğin Anarşisi* ve *Hapishane Çağı* adlı iki kitabı, *Kurşunkalemle* adlı bir anlatısı, *Kurgusuz ve Yaşanmamış* (Kırmızı Kedi Yayınevi, 2012) adlı şiirsel denemeleri bulunmaktadır.

Kırmızı Kedi Yayınevi: 316
Klasikler: 10

Özgün adı: *Voyage autour de ma chambre*

Odamda Yolculuk
Xavier de Maistre
Çeviren: Işık Ergüden

© Bu çevirinin Türkçe yayın hakkı Kırmızı Kedi Yayınevi'nindir.

Yayın Yönetmeni: İlknur Özdemir

Editör: Mert Tanaydın
Son Okuma: Alkım Özalp
Kapak Görseli: © 123rf
Kapak Uygulama ve Grafik: Yeşim Ercan Aydın

Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni alınmaksızın, hiçbir şekilde kopyalanamaz, elektronik veya mekanik yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Birinci Basım: Mayıs 2014, İstanbul
İkinci Basım: Kasım 2014, İstanbul
ISBN: 978-605-4927-36-4
Kırmızı Kedi Sertifika No: 13252

Baskı: Pasifik Ofset Ltd. Şti.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2
34310 Haramidere/İSTANBUL
Tel: 0212 412 17 77 Sertifika No: 12027

Kırmızı Kedi Yayınevi
kirmizikedi@kirmizikedikitap.com / www.kirmizikedikitap.com
www.facebook.com/kirmizikedikitap / twitter.com/krmzkedikitap
kirmizikediedebiyat.blogspot.com.tr
Ömer Avni M. Emektar S. No: 18 Gümüşsuyu 34427 İSTANBUL
T: 0212 244 89 82 F: 0212 244 09 48

Xavier de Maistre

ODAMDA YOLCULUK

Çeviren: Işık Ergüden

Bölüm I

Umulmadık bir kuyrukluyıldızın uzayda ışıldaması gibi, yeni bir yol açıp elinde bir keşif kitabıyla aniden âlimler dünyasında boy göstermek kadar övünülesi ne olabilir!

Hayır, kitabımı gizleyecek değilim; işte, beyler, alın okuyun. Odamda kırk iki günlük bir yolculuğa kalkıştım ve gerçekleştirdim. Yaptığım ilginç gözlemler ve yol boyunca hissettiğim sürekli zevk, bu yolculuğu herkesin önüne serme arzusu doğurdu bende; yararlı olacağına dair kesin inancım bu karara yol açtı. Mustarip oldukları rahatsızlıkları yatıştırıcı ve sıkıntılarına kesin çare olacak bir şey sunduğum bahtsızların ne kadar çok olduğunu düşündükçe ifade edilemez bir memnuniyet doluyor kalbime. İnsanın odasında dolaşmaktan aldığı haz, başkalarının kaygı verici

kıskançlığından azadedir; talihten bağımsızdır.

Gerçekten de, herkesten gizlenerek çekilebileceği küçücük bir odası bile olamayacak kadar bahtsız, terk edilmiş olabilir mi insan? İşte, yolculuğun bütün hazırlığı bundan ibaret.

Aklı başında herkesin, karakteri ve mizacı ne olursa olsun, benim sistemimi benimseyeceğinden eminim. Kişi ister cimri olsun ister müsrif, ister zengin ister yoksul, genç ya da yaşlı, kavurucu sıcak bir bölgede ya da kutuplara yakın doğmuş da olsa, herkes benim çıktığım yolculuğu yapabilir. Velhasıl, dünyanın yüzeyinde karınca gibi kaynaşıp duran geniş insan ailesi içinde tek bir kişi bile yoktur ki, evet, tek bir kişi bile yoktur ki (odaları olanları kastediyorum), bu kitabı okuduktan sonra, benim dünyaya dahil ettiğim yeni yolculuk tarzını onaylamayı reddetsin.

Bölüm II

Yolculuğumu övmeye, bana hiçbir şeye mal olmadığını söyleyerek başlayabilirim; bu konu dikkate değer. Öncelikle, mütevazı servete sahip insanlar tarafından öğütlendi, iyi karşılandı. Ama bir başka insan grubu daha vardır ki, hiçbir maliyeti olmadığından onlar nezdinde de üstün bir başarı kazanacağı kesindir. Kim bunlar? Bir de soruyor musunuz? Zengin insanlar elbet. Üstelik bu yolculuk şekli hastalar için de tutunacak bir dal neden olmasın ki? Hava ve mevsim değişimlerinden hiç çekinmeleri gerekmeyecektir. Ödlekler hırsızlardan korunuyor olacaktır; ne uçurumlarla karşılaşılır ne de su birikintileriyle. Benden önce hiç cesaret edememiş binlerce kişi, bu işe kalkışamamış olanlar, kısacası yolculuk etmeyi hiç düşünmemiş olanlar bile beni örnek alıp karar

vereceklerdir. Ne zahmete ne paraya mal olan bir zevk karşılığında benimle birlikte yola koyulmakta en uyuşuk insan bile tereddüt eder mi? Cesaret, o halde, çıkalım yola! Aşk kırgınları, dostlarının ihmaline uğrayanlar, insanların basitliğinden ve ihanetlerinden uzaklaşıp evine kapanan herkes peşimden gelsin! Dünyanın bütün bahtsızları, hastaları, canı sıkılanlar, takip edin beni! Bütün tembeller kitle halinde ayağa kalksın! Ve sizler, herhangi bir sadakatsizlikle karşılaşıp da kafanızda gizliden gizliye ıskartaya çıkma ya da emeklilik projelerini evirip çevirenler; bir yatak odasına kapanıp ömür boyu dünyadan vazgeçenler; gittikleri bir davette bir köşede duran nazik insanlar, siz de gelin! Sözüme kulak verin ve bırakın bu karanlık fikirleri; bir anlık zevki yitirirken bir an bile bilgelik kazanmıyorsunuz. Yolculuğumda bana eşlik etmeye tenezzül gösterin. Roma'yı, Paris'i görmüş yolculara yol boyu gülerek sabahın erken saatlerinde yürüyeceğiz; hiçbir engel bizi durduramaz. Kendimizi hayal gücümüze neşeyle teslim ederek o bizi nereye götürmek isterse, her yerde onu takip edeceğiz.

Bölüm III

Dünyada meraklı insan çoktur! Benim odamdaki yolculuğumun neden kırk üç gün ya da bambaşka bir zaman süresi değil de kırk iki gün sürdüğünü öğrenmek isteyeceklerine eminim. İyi de bunu ben bile bilmezken okura nasıl açıklayabilirim? Tek belirtebileceğim şey, eğer eser okurun zevkine göre fazla uzunsa, onu kısaltmak benim elimde değildi. Yolcunun boş övgüleri bir yana, bir bölümle yetinebilirdim. Odamda olmanın olası her zevk ve hoşluğuna sahip olduğum doğrudur; fakat, ne yazık ki, odadan çıkma iradesi bende değildi; odamda dolaşmamı sağlayan hamilerim bana karşı öylesine iyi niyetliydiler ki, benimle ilgilenen ve hâlâ minnet duyduğum kudretli kişilerin aracılığı olmasa bile, günde bir forma yazacak zamanım olurdu sanırım!

Yine de, makul okur, bu insanların ne kadar haksız olduğunu gör; ve eğer mümkünse, sergileyeceğim mantığı iyi kavra!

Dalgınlık sonucu ayağınıza basan birinin ya da ihtiyatsızlığınızla yol açtığınız bir kızgınlık anında iğneleyici bir-iki lafı ağzından kaçıran birinin, veyahut metresinizin hoşuna gitme gafletini göstermiş birinin boğazını kesmekten daha doğal ve daha doğru ne olabilir?

Çayırlara gideriz ve orada, Nicole'un Kibarlık Budalası'na yaptığı gibi, eskrimde onu oyuna getirmeye çalışırız. İntikamın kesin ve eksiksiz olması için, bağrımızı açıp düşmanımızdan intikam almak için kendimizi ona öldürtme riskini göze alırız. Bundan daha tutarlı bir şey olmasa da, bu övülesi geleneği onaylamayanlar çıkabilir! Fakat, diğerleri kadar tutarlı olan şey, bu geleneği onaylamayan ve buna ciddi bir hata gibi bakılmasını isteyen bu aynı kişilerin bunu uygulamaktan kaçınanlara daha kötü davranacağıdır. Onların dediğini yapmak için ne çok bahtsız, ününden ve işinden oldu! Artık iş olarak adlandırılan şeye sahip olma bahtsızlığına erişildiğinde, bunu yasalara mı yoksa geleneğe mi uygun yerine getirmek gerektiğini anlamak için kura çekmek hiç de yanlış olmaz. Yasalarla gelenek çeliştiğinde,

yargıçlar da hükümlerini zar atarak verebilirler. Yolculuğumun neden ve nasıl tam olarak kırk iki gün sürdüğünü açıklamak için muhtemelen bu türden bir karara başvurmak gerekir.

Bölüm IV

Odam, Peder Beccaria'nın ölçümlerine göre kırk beş derece enleminde bulunmaktadır. Doğu-batı istikametindedir. Tam duvar dibinden dolanarak, çevresi otuz altı adım olan uzun bir dikdörtgen şeklindedir. Ama benim yolculuğum daha fazla mesafe kapsayacaktır; çünkü odamı çoğu zaman boydan ve enden ya da çaprazlamasına, herhangi bir kurala ve yönteme uymadan kat edeceğim. Hatta zikzaklar çizeceğim ve eğer ihtiyaç olursa, geometrideki olası bütün çizgileri de kat edeceğim. Adımlarına ve fikirlerine son derece hâkim olan ve "Bugün üç ziyarette bulunacak, dört mektup yazacak ve başladığım eseri bitireceğim" diyen insanları sevmem. Benim ruhum her türlü fikre, zevk ve duyguya son derece açıktır; kendini gösteren her şeyi açgözlülükle kabul eder!.. Peki, bu durumda, yaşamın

sarp yollarının orasında burasında bulunan hazları neden reddetsin ki? Bu hazlara öyle ender, öyle seyrek rastlanır ki, elimizin erişeceği yerde olanları derlemek için durmamak, hatta yolundan vazgeçmemek için insanın deli olması gerekir. Belli bir yolda yürüyormuş gibi yapmadan, avının peşine düşmüş avcı gibi, yol boyu fikirlerinin peşinde koşmaktan daha cazip bir şey bence yoktur. Ben odamda yolculuk ederken de, ender olarak düz bir çizgi boyunca yürürüm. Masamdan kalkıp bir köşede duran tabloya doğru giderim; oradan bir teğet çizip kapıya giderim; fakat, yola çıkarken niyetim kapıya gitmek olsa da, yolda eğer koltuğuma rastlarsam hiç nazlanmadan hemen içine kurulurum. Koltuk mükemmel bir mobilyadır; özellikle tefekküre yatan herkese son derece elzemdir. Uzun kış gecelerinde, kalabalık toplantıların gürültü patırtısından uzakta, yavaşça içine gömülmek, kimi zaman hoş, her zamansa ihtiyatlı bir tavırdır. Güzel bir ateş, kitaplar, kalemler; sıkıntıya karşı bunlardan iyi çare olur mu! Üstelik de kitapları ve kalemleri unutup tatlı düşüncelere dalarken ya da dostları eğlendirecek birkaç kafiye dizerken ateşteki odunları karıştırmak ne büyük zevktir! O zaman saatler üzerinizden akıp geçer ve sessizce sonsuzluğa düşerlerken kederli geçişlerini hissetmezsiniz bile.

Bölüm V

Koltuğumdan kalkıp kuzeye doğru yürüdüğümde, odamın dip tarafında duran ve mükemmel bir perspektif oluşturan yatağımla karşılaşırım. En iyi şekilde yerleştirilmiştir: Güneşin ilk ışınları gelip perdelerimde oynaşırlar. Güzel yaz günlerinde, güneş yükseldikçe, ışıklarının beyaz duvar boyunca yol aldığını görürüm. Penceremin önündeki karaağaçlar güneş ışıklarını binlerce şekilde böler ve pembe-beyaz renkteki yatağımın üzerinde onları sallandırarak yansımalarıyla her yana sevimli bir renk yayar. Evin çatısını istila etmiş kırlangıçların ve karaağaçlarda yaşayan diğer kuşların karmakarışık cıvıltısı geliyor kulağıma ve iç açıcı binlerce fikir işgal ediyor zihnimi. Bütün evrende benim kadar hoş ve huzurlu uyanan kimse yoktur.

Bu nefis anların tadını çıkarmaktan hoşlandığımı ve yatağımın tatlı sıcaklığında düşüncelere dalmaktan aldığım zevki daima mümkün olduğunca uzattığımı itiraf etmeliyim. Kimi zaman kendimi unuttuğum bu mobilyadan daha fazla hayal gücünün emrine amade, ondan daha hoş fikirler uyandıran bir tiyatro sahnesi var mıdır? Mütevazı okur, asla ürkme! Erdemli eşini kollarına ilk kez alan bir âşığın mutluluğundan söz edemez miyim? Yazgımın beni asla tatmamaya mahkûm ettiği tarifsiz zevk! Oğlunun doğumuyla sevinçten sarhoş olmuş bir anne acılarını yine bir yatakta unutmaz mı? Hayal gücünün ve umudun meyvesi olan fantastik zevkler bizi orada harekete geçirir. Velhasıl, ömrümüzün bir yarısında çektiğimiz elemleri, diğer yarısında bu nefis mobilyanın üzerinde unuturuz. İyi de aynı anda beynime hem hoş hem de üzücü ne çok düşünce üşüşüyor? Korkunç ve hoş durumların bu ne şaşırtıcı karışımı!

Bir yatakta doğar bir yatakta ölürüz. İnsan soyunun ilginç dramları, gülünç komedileri ve korkunç trajedileri oynadığı gerçek sahnedir burası. Çiçeklerle süslü bir beşiktir; Aşk Tanrıçası'nın tahtıdır; mezardır.

Bölüm VI

Bu bölüm kesinlikle metafizikçiler içindir. İnsan doğasını müthiş bir şekilde aydınlatacaktır: Hayvani güçleri zekânın saf pırıltılarından ayırarak insan yeteneklerini analiz edecek ve ayrıştırabilecek bir prizmadır.

Ruh ve hayvan sistemimi okura en ince ayrıntısıyla açıklamazsam, yolculuğumun daha ilk adımında parmaklarımı nasıl ve niçin yaktığımı hiç açıklayamam. Üstelik bu metafizik keşif benim fikir ve eylemlerimi öyle etkilemektedir ki, bunun anahtarını başlangıçta vermezsem, bu kitabı anlamak çok güç olur.

Yaptığım çeşitli gözlemler sonucunda, insanın bir ruhtan ve bir hayvandan oluştuğunu fark ettim. Bu iki varlık kesinlikle birbirinden ayrıdır, fakat birbirinin içine öylesine girmişler ya da

öylesine üst üste durmaktadırlar ki, bu ayrımı yapabilmek için ruhun hayvan üzerinde belli bir üstünlüğünün olması gerekir.

Platon'un maddeyi öteki diye adlandırdığını yaşlı bir profesörden öğrenmiştim (beni çok güç hatırlar). Gayet iyi bir adlandırma bu. Fakat bence bu adı fazlasıyla hak eden, ruhumuza bağlı olan hayvandır. Öteki olan ve pek tuhaf bir şekilde bize takılıp şakalar yapan şey gerçekten de bu tözdür. İnsanın ikili olduğu kabaca fark edilmektedir. Fakat bir ruh ve bir bedenden oluştuğu söylenir. Üstelik bu beden, sayısını hatırlayamadığım kadar çok şeyle suçlanır. Fakat, laf aramızda, bu suçlama kesinlikle haksızdır, çünkü beden ne hissedebilir ne de düşünebilir. Öfkemizi hayvandan, gerçek birey olan, kendi ayrı varoluşu, zevkleri, eğilimleri, iradesi olan ve sadece daha iyi yetiştirilmiş olduğu ve daha kusursuz organlara sahip olduğu için diğer hayvanlardan üstün olan ruhtan kesinlikle ayrı olan bu duyarlı varlıktan çıkarmamız gerekir.

Beyler, bayanlar, zekânızla canınız istediği sürece gurur duyun; ama ötekine pek güvenmeyin, özellikle de birlikteyseniz!

Bu iki heterojen yaratığın birliği üzerine sayısız deney yaptım. Örneğin, ruh hayvana boyun

eğebilir ve öfkeli bir tepkiyle, genellikle ruhu kendine aykırı davranmaya mecbur edebileceğini de açık seçik kabul ettim. Kurallar bakımından, biri yasama gücüne, diğeri yürütme gücüne sahiptir; fakat bu iki güç sık sık birbirine karşı durur. Dahi bir insanın en büyük meziyeti, hayvanını, tek başına yürüyebilecek şekilde yetiştirmeyi iyi bilmesidir; böylece bu zahmetli ilişkiden kurtulan ruh ise göğe kadar yükselebilir.

Fakat bunu bir örnekle aydınlatmak gerekir.

Bir kitap okuduğunuzda, beyefendi, ve hayal gücünüzde aniden çok hoş bir fikir canlandığında, ruhunuz hemen buna sarılıp kitabı unuturken, gözleriniz ise kelimeleri ve satırları mekanik olarak takip eder; ne okuduğunuzu anlamadan ve hatırlamadan sayfayı tamamlarsınız. Bu durum, okumayı eşine emretmiş olan ruhunuzun, yapacağı küçük kaçamak konusunda onu hiç uyarmamış olmasından kaynaklanır; öyle ki öteki, ruhunuzun artık dinlemediği okumaya devam eder.

Bölüm VII

Bu size yeterince açık gelmedi mi? İşte bir başka örnek.

Geçen yaz bir gün saraya gitmek üzere yürüyordum. Bütün sabah resim yapmıştım ve resim üzerine düşünmekten zevk alan ruhum, beni kralın sarayına taşıma zahmetini hayvana bıraktı.

Resim ne yüce bir sanat, diye düşünüyordu ruhum. Yaşamak için tablo yapmak zorunda kalmayan, sadece zaman geçirmek için değil, güzel bir fizyonominin muhteşemliğinden ve insan yüzünde binlerce tonda eriyen ışığın hayranlık verici oyunlarından etkilenerek eserlerinde doğanın yüce etkilerine yaklaşmaya çalışan, doğa manzarasının etkilediği kimse ne mutludur! Manzara sevgisinin yalnız başına gezintilere sürüklediği, karanlık bir ormanın ya da ıssız bir kırın esinlediği

hüzün duygusunu tuvale yansıtmayı bilen ressam ne mutludur! Onun yapıtları doğayı taklit eder ve kopyalar; yeni denizler, güneş görmemiş karanlık mağaralar yaratır: Bir emriyle hiçlikten yeşil koruluklar çıkar, göğün mavisi tablolarında yansır; havayı bulandırmanın ve fırtınaları gürletmenin sanatını bilir. Kimi zaman ise, büyülenmiş seyircinin gözüne antik Sicilya'nın nefis kırlarını sunar. Peşlerine düşmüş satirin kovalamasından sazlıklar arasında koşarak kaçan çılgına dönmüş periler görülür; görkemli mimarili tapınaklar muhteşem alınlarını etraflarını çevreleyen kutsal ormanın üzerine yükseltirler. İnsanın hayal gücü bu ideal ülkenin sessiz yollarında yitip gider; mavimtırak uzaklıklar gökyüzüyle karışır; ve dingin bir nehrin sularında yansıyan bütün bu manzara, hiçbir dilin tasvir edemeyeceği bir gösteri oluşturur... Ruhum bunları düşünürken, öteki kendi yolunda, artık Tanrı bilir nereye gidiyordu! Emir aldığı gibi saraya gitmek yerine tam sola sapmıştı ki, ruhum onu yakaladığında, kraliyet sarayının yarım mil ötesinde, Madam de Hautcastel'in kapısına varmıştı bile.

Bu kadar güzel bir hanımın evine tek başına girseydi olacakları düşünmeyi okura bırakıyorum.

Bölüm VIII

Maddeden kurtulmuş bir birliğe sahip olmak, gerektiğinde tek başına yolculuk ettirtecek kadar yararlı ve hoş olsa da, bu yeteneğin sakıncaları yok değildir. Örneğin, önceki bölümlerde sözünü ettiğim yanığı ona borçluyum. Genellikle yemeğimi hazırlama işini hayvanıma veririm; ekmeğimi kızartan ve dilimleyen odur. Mükemmel kahve yapar. Üstelik çoğu zaman ruhum işin içine karışmadan kahveyi içer, yeter ki ruhum onu çalışırken görmekten hoşnut kalsın; ama bu ender olarak ve çok güçlükle gerçekleşir: Çünkü herhangi bir mekanik işlem yaparken bambaşka bir şeyi düşünmek kolaydır; fakat, deyim yerindeyse, kendine hareket ederken bakmak ya da, kendi sistemime göre ifade edersem, hayvanının işleyişini incelemek ve içinde yer almadan, onu çalışırken

görmek için ruhu kullanmak son derece güçtür. İşte, insanın yapabileceği en güç numara budur.

Ekmeğimi kızartmak için maşalarımı korun üstüne koymuştum. Bir süre sonra, ruhum yolculuk ederken, alev almış bir kütük ocağın üzerinde yuvarlanınca zavallı hayvanım elini maşalara götürdü ve parmaklarım yandı.

Bölüm IX

Okuru düşündürtmek ve onu bu parlak yolda keşifler yapmaya sevk etmek için önceki bölümlerde fikirlerimi yeterince ifade ettiğimi umuyorum. Okur da günün birinde ruhunu tek başına dolaştırmayı başarırsa kendinden hoşnut kalabilir; bu yeteneğin ona sağlayacağı zevkler, olası yanılgıları dengeleyebilecektir. Kendi varoluşunu böyle genişletmekten, hem yeri hem göğü işgal etmekten ve deyim yerindeyse, kendi varlığını ikiye katlamaktan daha çekici bir haz olabilir mi? İnsanın ezeli ve asla tatmin bulmayan arzusu, kendi gücünü ve yeteneklerini artırmak, olmadığı yerde olmak, geçmişi hatırlamak ve gelecekte yaşamak değil midir? İnsan ordulara komuta etmek, akademilere başkanlık etmek ister; güzel kadınların hayranlığını kazanmak ister; ve eğer bütün

bunlara sahipse, o zaman, tarlaları ve huzuru özler, çoban kulübesine imrenir: Projeleri, umutları insan doğasına bağlı gerçek mutsuzluklar karşısında hep başarısız kalır; mutluluğu bir türlü bulamaz. Benimle birlikte çeyrek saat yolculuk ona bu yolu gösterecektir.

Ah, bu sefilce işler, kafa karıştıran bu hırs ötekine neler bırakmaz ki? Gel, zavallı bedbaht! Hapishaneni parçalamak için çaba göster; dünyaya atılmış hayvanının servet ve şeref kariyerinde tek başına koşuşunu seni götüreceğim gökyüzünün tepesinde, göksel kürelerin ve gökler âleminin ortasında seyret; insanların arasında nasıl bir ciddiyetle yürüdüğünü gör: Kalabalık saygıyla kenara çekiliyor ve inan bana, onun tek başına olduğunu bile kimse fark etmez; arasında dolaştığı kalabalığın en son dert edineceği şey, onun bir ruhunun olup olmadığını, düşünüp düşünmediğini bilmektir. Binlerce duygusal kadın, fark etmeden onu çılgınca sevecektir: Hatta, senin ruhunun yardımı olmadan, en yüksek lütfa mazhar olabilir, en büyük servete erişebilir. Sonunda, gökler âleminden geri döndüğünde, evine giren ruhunun kendini büyük bir senyörün hayvanı içinde bulmasına bile hiç şaşmam.

Bölüm X

Odamdaki yolculuğumu tasvir etme sözümü tutmak yerine, işin içinden sıyrılmak için saçmaladığım sanılmasın. Böyle düşünen çok yanılır, çünkü yolculuğum gerçekten devam ediyor. Ruhum, kendi içine kapanırken, önceki bölümde, metafiziğin dolambaçlı kıvrımlarını kat ediyordu; bense, ön iki ayağı yerden iki parmak yükselecek şekilde, üzerinde arkaya yaslandığım koltuğumdaydım. Sağa sola sallanıp hafifçe ilerlerken, hissettirmeden duvarın hemen dibine varmıştım. Acelem olmadığı zaman bu şekilde yolculuk ederim. Duvarın dibinde, bir elim Madam de Hautcastel'in portresine gayriihtiyarı uzanmış ve öteki elimse tablonun üzerini kaplayan tozu silerek eğleniyordu. Bu meşguliyet ona huzurlu bir zevk veriyor, bu zevk de kendini ruhuma

hissettirirken, ruhum gökyüzünün enginliklerinde kaybolup gitmişti: Çünkü, zihnin uzayda böyle yolculuk ederken, bilmediğim gizli bir bağla duyulara hep bağlı kaldığını gözlemlemek iyidir. Böylelikle, meşguliyetlerine ara vermeden, ötekinin dingin hazlarına katılabilmektedir. Fakat bu haz belli bir noktada arttığında ya da beklenmedik herhangi bir manzara karşısında etkilenip kaldığında, ruh, şimşek hızıyla anında yeniden yerini alır.

Ben portreyi temizlerken başıma gelen de bu oldu.

Bez tozu silip sarı saçların buklelerini ve bu saçları taçlandıran gül bezeğini ortaya çıkarırken, ruhum, yükseldiği güneşten bakarak hafif bir zevk ürpertisi hissetti ve kalbimin hazzını sevgiyle paylaştı. Bez, bu güzel yüzün parlak alnını bir çırpıda ortaya çıkardığında, bu haz biraz daha belirgin ve daha canlı oldu; ruhum karşısındaki manzaradan haz almak için gökleri terk etme noktasına geldi. Ama Champs-Élysée'de meleklerin bir konserine tanık olsaydı bile, eşi, işine kendini iyice kaptırarak kendisine uzatılan nemli süngeri almayı ve aniden onu kaşlara, gözlere, burna, yanaklara, bu ağza –ah Tanrım, kalbim yerinden oynayacak!–, çeneye, göğse sürmeyi aklından geçirseydi, yarım

saniye bile beklemezdi. Bir anda bütün yüz yeniden doğmuş, hiçlikten çıkmış gibi oldu. Ruhum, bir yıldızın düşüşü gibi gökten attı kendini; ötekini hayranlık içinde kendinden geçmiş bir halde buldu ve bu vecd haline katılıp iyice güçlendirdi. Bu eşsiz ve öngörülemez durum benim için zamanı ve mekânı yok etmişti. Bir an geçmişe döndüm ve doğanın düzenine karşı koyarak gençleştim. Evet, işte, o tapılası kadın, ta kendisi! Onu gülümserken görüyorum; beni sevdiğini söylemek için konuşacak. O ne bakış öyle! Gel de seni bağrıma basıp kucaklayayım, hayatımın ruhu, ikinci baharım benim! Gel de benim sarhoşluğumu, mutluluğumu paylaş! Bu an kısa sürdü ama büyüleyiciydi: Bir süre sonra soğuk akıl yeniden etkisini gösterdi ve göz açıp kapayana dek, tam bir yıl yaşlandım. Kalbim soğudu, buz kesti ve kendimi yeniden yerkürenin üzerinde ağırlık oluşturan ilgisizler kalabalığının arasında buldum.

Bölüm XI

Olayları önceden anlatmaya gerek yok. Ruh ve hayvan sistemimi okura iletmedeki sabırsızlığım, yatağımın tasvirini gerekenden daha kısa kesmeme neden oldu. Bu tasviri bitirdiğimde, yolculuğuma, önceki bölümde bıraktığım yerden devam edeceğim. Sizden tek ricam, diğer yarımı, Madam de Hautcastel'in portresini duvarın hemen dibinde, çalışma masamın dört adım ötesinde tutarken bıraktığımızı hatırlamanızdır. Yatağımdan söz ederken, pembe-beyaz renkte bir yatağa sahip olmayı herkese önermeyi unutmuştum. Renklerin, tonlarına bağlı olarak bizi neşelendirecek ya da üzecek kadar üzerimizde etkili olduğu kesindir. Pembeyle beyaz, zevke ve mutluluğa adanmış iki renktir. Doğa, bu renkleri güle vererek bütün bitkiler âleminin tacını da güle vermiş oldu.

Gökyüzü dünyaya güzel bir günü müjdelemek istediğinde, gün doğumunda bulutları bu sevimli renge boyar.

Bir gün, dik bir patikayı güçlükle tırmanıyorduk. Sevimli Rosalie öndeydi. Çevikliği onu kanatlandırmıştı. Peşinden gitmekte zorlanıyorduk. Aniden, bir tümseğin tepesine vardığında, soluklanmak için bize doğru döndü ve bizim yavaşlığımıza bakıp gülümsedi. Övdüğüm bu iki renk belki de hiçbir zaman böyle bir zafer kazanmamıştı. Alev alev yanakları, mercan dudakları, parlak dişleri, kaymak gibi boynuyla, yeşilliklerden bir zemin üzerinde, herkesin gözlerini büyülemişti. Onu seyretmek için durmamız gerekti. Mavi gözleri hakkında, bize bakışı hakkında bir şey demiyorum; çünkü konumdan sapmış olurum. Zaten daima en azı ifade etmekle yetinirim. Bu iki rengin tüm diğerleri üzerindeki üstünlüğünün ve insanların mutluluğu üzerindeki etkilerinin en güzel örneğini vermek bana yetti.

Bugün daha ileri gitmeyeceğim. Can sıkmayacak hangi konuyu ele alabilirim ki? Bu fikrin silmediği bir fikir var mı ki? Tekrar ne zaman devam edeceğimi bile bilmiyorum. Eğer devam edersem ve okur sonunu görmeyi arzu ediyorsa, ilham perisine başvursun ve her an bana fırlattığı ipe sapa

gelmez düşünce yığınına bu tümseğin görüntüsünü karıştırmamasını rica etsin.

Bu önlem alınmazsa yolculuğum mahvoldu demektir!

Bölüm XII

.....

.....

..... tümsek .....

.....

.....

.....

Bölüm XIII

Çabalarım nafile; oyunu ertelemek ve istemesem de burada kalmak gerekiyor: askeri bir evre bu.

Bölüm XIV

Yatağımın tatlı sıcağından çıkmadan düşünmeyi sevdiğimi ve onun güzel renginin orada bulduğum zevke fazlasıyla katkıda bulunduğunu söyledim.

Bana bu zevki sağlamak için, kalkmaya karar verdiğim saatten yarım saat önce odama gelmesi için uşağıma emir verdim. Onun sessizce yürüdüğünü ve odamı sakin sakin karıştırdığını işitiyorum. Bu gürültü kendimi uyuklar hissetmenin hoşluğunu veriyor bana: Birçok insanın bilmediği nefis bir zevk.

İnsan tamamen uyanmadığını fark edecek, iş ve sıkıntı vaktinin henüz kum saati içinde olduğunu belli belirsiz hesaplayacak kadar uyanık olur bu vakitte. Uşağım, farkına varmadan, daha fazla gürültü çıkartıyor; kendini zorlamak kolay

değildir! Zaten kaçınılmaz saatin yaklaştığını bilmektedir. Benim saatime bakar ve beni uyarmak için saatin zincirine takılı süsleri sallar. Fakat ben sağır duvar olurum; ve bu sevimli saati daha da uzatmak için, o zavallı bahtsıza yapmadığım mızıkçılık kalmaz. Zaman kazanmak için ona yüzlerce hazırlık emri veririm. Oldukça keyifsiz bir şekilde verdiğim bu emirlerin, yatakta kalmayı ister gözükmeden yatakta kalabilmek için bahaneler olduğunu iyi bilir. Bunu fark etmiş gibi yapmaz, ben de ona gerçekten minnettar kalırım.

Sonunda, bütün cephaneliğimi tükettiğimde, odamın ortasına doğru ilerler ve kollarını kavuşturup hiç kıpırdamadan öylece dikilip durur.

Düşüncemi bundan daha zekice ve ağırbaşlılıkla reddediyor gözükmenin mümkün olmadığı itiraf edilebilir. Ben de bu zımni davete asla direnmem; anladığımı ona göstermek için kollarımı uzatır ve otururum.

Eğer okur uşağımın davranışı hakkında düşünürse, bu türden kimi nazik olaylarda, basitliğin ve sağduyunun en beceriksiz zihinden bile katbekat daha değerli olduğuna ikna olabilir. Tembelliğin sakıncaları üzerine iyi hazırlanmış bir söylevin beni Bay Joannetti'nin sessiz siteminden daha acilen yatağımdan çıkma kararı

aldırtmayacağını ileri sürmeye cüret edebilirim.

Bay Joannetti son derece dürüst bir adamdır. Aynı zamanda da, benim gibi bir yolcuya en uygun insandır. Ruhumun sık sık yaptığı yolculuklara alışkındır; ötekinin tutarsızlıklarına asla gülmez, hatta kimi zaman yalnız olduğunda onu yönlendirir bile, öyle ki ötekinin iki ruh tarafından yönetildiği bile söylenebilir. Örneğin giyinirken, onun çoraplarını ters giymekte olduğu ya da ceketinden önce paltosunu giydiği konusunda bir işaretle beni uyarır. Zavallı Joannetti'nin, şapkasını unuttuğunu haber vermek için, kalenin beşik tonozları altında, deli ardından koşar gibi koştuğunu görmek ruhumu genellikle eğlendirir. Bir başka sefere de mendilini unutmuştur.

Bir gün (itiraf edeyim mi?), merdivenin dibinde onu yakalayan bu sadık uşak olmasa, sersem, yüce asayı taşıyan tören başı kadar cesaretle, saraya doğru kılıçsız gitmişti.

Bölüm XV

"Joannetti," diyorum, "şu portreyi yerine as." Portreyi temizlememe yardım etmişti. Portreden sözünü ettiğim bölümde olup bitenlerden ayda olup bitenler kadar kuşku duymuyordu. Islak süngeri bana uzatarak, görünüşte önemsiz bu hareketle, ruhumda bir anda yüz milyon fersah yol kat ettiren oydu. Portreyi yerine asmaktansa, kendi de silmek için elinde tutuyordu. Bir güçlük, çözülmesi gereken bir sorun karşısında merak içinde olduğunu fark ediyordum. "Bakalım," dedim, "bu portre hakkında söyleyecek ne buldun?" "Yo, hiç, beyefendi." "Bir şey var ama?" Portreyi çalışma odamdaki raflardan birinin üzerine dik halde koydu; sonra, birkaç adım geri çekilerek: "Odanın neresinde olursam olayım, bu portrenin neden sürekli bana baktığını beyefendinin

açıklamasını isterim," dedi. "Sabahleyin yatağı düzeltirken yüz bana doğru dönüyor, eğer pencereye gidersem yine bana bakıyor ve gözleriyle yolumu kolluyor." "Yani, Joannetti," diyorum ona, "eğer oda insan doluysa, bu güzel hanım her tarafa ve herkese aynı anda mı bakıyor?" "Ah, evet, beyefendi." "Bana gülümsediği gibi, gidip gelene de gülümsüyor mu?" Joannetti hiç cevap vermedi. Koltuğuma uzandım ve başımı eğerek kendimi en ciddi düşüncelere kaptırdım. Bu nasıl bir zekâ! Zavallı âşık! Belki çoktan senin yerine başkasını koymuş olan metresinden uzakta sıkıntıdan patlarken; gözlerini açgözlülükle onun portresine dikmişken ve (en azından resimde) tek bakanın sen olduğunu hayal ederken, orijinali kadar sadakatsiz olan vefasız portre bakışlarını çevresinde bulunan herkese yöneltir ve herkese gülümser.

İşte, henüz hiçbir filozofun, hiçbir ressamın, hiçbir gözlemcinin fark etmediği, bazı portrelerle modelleri arasındaki ahlaki benzerlik!

Bir keşiften diğerine yürüyorum.

Bölüm XVI

Joannetti karşımda öylece duruyor, bana sorduğu sorunun açıklamasını bekliyordu. Rahat düşünebilmek ve üzücü düşüncelerden kurtulmak için başımı gömdüğüm yolculuk giysimin kıvrımları arasından çıktım. Bir anlık sessizlikten sonra, koltuğumu ona doğru döndürerek, "Bir tablo düz bir yüzey olduğundan, ışık demetlerinin bu yüzeyin her bir noktasından çıktığını görmüyor musun Joannetti?.." dedim. Joannetti, bu açıklama üzerine, gözlerini öyle bir açtı ki, göz bebekleri kocaman göründü. Ağzı da yarı aralıktı. İnsan yüzündeki bu iki hareket, ünlü Le Brun'e göre, şaşkınlığın son evresine işaret eder. Kuşkusuz ki, bu bilimsel incelemeye girişen, benim hayvanımdı. Joannetti'nin düz bir yüzeyin ne demek olduğunu, keza ışık demetlerinin ne anlama gel-

diğini hiç bilmediğinin ruhum zaten farkındaydı. Gözlerinin faltaşı gibi olması beni kendime döndürdüğünden, başımı yeniden yolculuk giysimin içine soktum ve öyle bir gömdüm ki, neredeyse bütünüyle saklamayı başardım.

Yemeği bulunduğum yerde yemeye karar vermiştim. Vakit epey ilerlemişti. Odamda bir adım daha atarsam yemeğim geceye kalırdı. Koltukta iyice kaykıldım ve iki ayağımı şömineye dayayarak, yemeği sabırsızlıkla bekledim. Hoş bir duruştur bu. Bunca avantajı bir araya getiren ve uzun bir yolculukta kaçınılmaz olan konaklamalara bu kadar uygun olan bir başka tavır bulmak sanırım oldukça güçtür.

Ben öyle durunca, sadık köpeğim Rosine gelip, onu kucağıma almam için yolculuk giysimin eteklerini çekiştirmeyi hiç ihmal etmez. Bir V harfini andıran vücudumun iki kısmının oluşturduğu açıda, gayet düzgün ve çok rahat bir yatak bulur kendine. Onu çok bekletmeden kucağıma almazsam Rosine üzerime atılır. Çoğu zaman nasıl geldiğini anlamadan onu kucağımda bulurum. Ellerim onu en rahat ettirecek şekli kendiliğinden alıverir. Ya bu sevimli hayvanla benim hayvanım arasında bir duygudaşlık vardır ya da sadece tesadüf sonucu olur bu. Fakat ben tesadüfe,

bu sıkıcı sisteme –hiçbir anlam taşımayan bu kelimeye– asla inanmam. Ben daha ziyade manyetizmaya, dinsel-gizemli öğretilere inanırım. Hayır, tesadüfe asla inanmam.

Bu iki hayvan arasındaki ilişkilerde öyle bir gerçek vardır ki, tamamen dalgınlıkla, iki ayağımı şöminenin üzerine koyduğumda; yemek vaktine henüz çok varken ve ben asla başka bir aşamaya geçmeyi düşünmezken, bu hareketin parçası olan Rosine, hafifçe kuyruk sallayarak hissettiği zevki ifade eder; ihtiyatla yerinde durur ve bunu fark eden öteki, bundan dolayı ona minnettarlık duyar. Aralarında sessiz bir diyalog, asla tesadüfe atfedilemeyecek çok hoş bir hissi ilişki –bunun nedeni üzerinde düşünemeseler de– yerleşmiştir.

Bölüm XVII

Fazla ayrıntıya gömülmekle suçlamayın beni; yolcuların tarzıdır bu! Mont-Blanc'ın tepesine çıkmak için yola konulduğunda; Empedokles'in mezarının bulunduğu geniş açık alan ziyarete gidildiğinde, en ufak ayrıntıyı bile tıpatıp tarif etmekten asla geri duramaz insan. Kaç kişi, kaç katır var, ne tür erzaklar var, yolcuların iştahı nasıl... Sonuçta, her şey, binek hayvanlarının tökezlemesine varana dek, yerinden kıpırdamayan insanların eğitimi için günlüğe titizlikle kaydedilir. Bu ilkeye bağlı kalarak, gerçek bir sadakatle sevdiğim sevimli hayvan, sevgili Rosine'im hakkında konuşmaya ve bütün bir bölümü ona ayırmaya karar verdim.

Birlikte yaşadığımız altı ay boyunca aramızda en ufak bir soğukluk yaşanmadı. Aramızda ufak tefek atışmalar olsa da, en büyük haksızlığı her

zaman benim yaptığımı, barışmak için ilk adımı ise daima Rosine'in attığını açıkyüreklilikle itiraf edebilirim.

Akşam, azarlandığında üzüntüyle ve söylenmeden köşesine çekilir: Ertesi gün güneş doğarken yatağımın yanında, saygılı bir tutum içinde durur ve efendisinin en ufak hareketiyle, uyandığına dair en ufak işaretle, kuyruğunu komodinime hızlı hızlı vurarak varlığını hissettirir.

Birlikte yaşamaya başladığımız dönemden beri beni sevmekten asla vazgeçmemiş, sevilip okşanmaktan hoşlanan bu varlıktan sevgimi neden esirgeyeyim? Hafızam, benimle ilgilenmiş, sonra da unutmuş kişileri saymaya yetmez. Birkaç dostum, birçok metresim, bir yığın ilişkim oldu, tanıdıklarımın sayısı daha da fazladır. Şimdi ise adıma varana dek unutmuş bütün bu insanlar için ben bir hiçim.

Ne çok karşılıksız hizmet sundum! Onların servetine, sonsuz ve çekincesiz bir dostluğa güvenebilirdim!

Bana hiç hizmet etmemiş olan sevgili Rosine'im, insanlığa yapılabilecek en büyük hizmeti sunuyor bana: Eskiden de beni seviyordu, şimdi de seviyor. Şunu söylemekten de asla çekinmem: Onu dostlarıma gösterdiğim duygunun aynısıyla severim.

Ne isterseniz diyebilirsiniz.

Bölüm XVIII

Joannetti'yi şaşkınlık içinde, karşımda kımıldamadan dururken, başlamış olduğum yüce açıklamanın sonunu beklerken bırakmıştık.

Başımı aniden robdöşambrımın içine gömdüğümü ve açıklamamı da böylece bitirdiğimi gördüğünde, daha iyi gerekçe bulamadığımdan, ne söyleyeceğimi bilemeden kalakaldığımdan ve sonuç olarak, karşıma çıkardığı güçlüğün beni yere serdiğinden gayet emindi.

Benim üzerimde edindiği üstünlüğe rağmen, en ufak bir kibir göstermedi ve avantajından yararlanmaya hiç çalışmadı. Kısa bir anlık suskunluktan sonra, portreyi eline aldı, yerine koydu ve parmakuçlarına basarak hafifçe geri çekildi. Varlığının benim için bir tür aşağılanma olduğunu gayet iyi hissettiğinden, tüm nazikliğiyle,

bana hissettirmeden çekilip gitmişti. Bu durum karşısındaki tutumu son derece hoşuma gitmiş ve onun kalbimdeki yerini daha da öne çıkarmıştı. Kuşkusuz okurun kalbinde de yer edinecektir. Bir sonraki bölümü okuduktan sonra bu yeri ona vermeyi reddedecek kadar duyarsız biriyse eğer, Tanrı ona mermerden bir kalp vermiş demektir.

Bölüm XIX

"Bana bir fırça satın almanızı size üçüncü kezdir emrediyorum. Bu nasıl bir zekâ! Nasıl bir hayvanlık!" dedim ona bir gün. Tek kelime karşılık vermedi; böyle bir sövgüye daha önce hiç karşılık vermemişti. "Çok doğru!" dedim kendi kendime; hiçbir şey anlamıyordum. "Bir bez bulup ayakkabılarını temizleyin!" dedim öfkeyle. O bez bulmaya giderken, ona karşı böyle ters davrandığım için pişmanlık duyuyordum. Çoraplarıma dokunmadan ayakkabılarının tozunu gidermek için nasıl çabaladığını gördüğümde, öfkem tamamen geçmişti; uzlaşma işareti olarak elimi omzuna koymuştum. "Demek ki," dedim kendi kendime, "para karşılığı başkalarının ayakkabılarının çamurlarını temizleyen insanlar var." Bu para kelimesi beni aydınlatan bir fikir oldu. Uşağıma

uzun süredir hiç para vermediğimi aniden hatırladım. "Joannetti," dedim ona, ayağımı geri çekerken, "paranız var mı?" Bu soru üzerine dudaklarında hafif bir haklılık gülümseyişi belirdi. "Hayır, beyefendi, bir haftadır tek kuruşum yok; elimdekini avcumdakini sizin küçük alışverişleriniz için harcadım." "Ya fırça? Kuşkusuz onu da almışsınızdır?.." Yine gülümsedi. Efendisine şöyle diyebilirdi: "Hayır. Sadık hizmetkârınıza söyleme acımasızlığını gösterdiğiniz gibi boş kafalı biri, bir hayvan değilim ben. Bana borçlu olduğunuz 23 lira, 10 kuruş, 4 dirhemi ödeyin, ben de size fırça satın alayım." Efendisinin öfkeden kızarmaya maruz kalmasındansa haksız yere kötü muamele görmeye razı olmuştu.

Tanrı onu kutsasın! Filozoflar! Hıristiyanlar! Okudunuz mu?

"Al, Joannetti," dedim, "al ve git fırça satın al." "Ama, beyefendi, bir ayakkabınız temiz diğeri kirli kalsın mı istiyorsunuz?"

"Git, dedim sana, fırça al, bırak bu toz ayakkabımın üstünde kalsın!" Dışarı çıktı, ben de bez parçasını elime aldım ve sol ayakkabımı tatlı tatlı temizlerken, üzerine bir damla pişmanlık gözyaşı döktüm.

Bölüm XX

Odamın duvarlarında bulunan oymabaskılarla tablolar kendine özgü bir süsleme oluşturuyordu. Çalışma masama varmak için hâlâ kat etmemiz gereken uzun yol boyunca okuru eğlendirmek ve oyalamak için bunların okur tarafından incelenmesini tüm kalbimle isterdim; fakat bir tabloyu açık seçik anlatabilmek de, bir tariften yola çıkarak ona benzeyen bir tablo yapmak da imkânsızdır.

Örneğin okur karşısına çıkan ilk oymabaskıyı seyrederken nasıl heyecan duymayabilir! Bu tabloda, Albert'in tabancalarını titreyen eliyle yavaş yavaş temizleyen bahtsız Charlotte'u görürdü. Umutsuz ve teselli bulmaz aşkın kara önsezileri ve tüm kaygıları Charlotte'un görünümüne kazılıdır; soğuk Albert ise, etrafı dava dosyaları ve her türden eski kâğıtla çevrili bir halde, dostuna

iyi yolculuklar dilemek için soğukça ona doğru dönmektedir. Bu oymabaskının çerçevesindeki camı parçalayarak bu Albert'i masasından söküp almaya, paramparça etmeye, ayaklarımın altında çiğnemeye kaç kez can atmadım ki! Ama bu dünyada her zaman fazlasıyla Albert çıkar! Birlikte yaşamak zorunda olduğu ve ruhun serzenişlerinin, kalbin tatlı heyecanlarının ve hayal gücünün coşkusunun kayalara çarpan dalgalar gibi parçalanmayacağı bir Albert'i olmayan var mıdır? Kalbine ve ruhuna uygun bir dost bulan kimse ne mutludur! Zevk, duygu ve bilgi benzerliğinin birleştirdiği bir dost; hırstan ya da çıkardan başı dönmeyen bir dost; bir sarayın şatafatındansa, bir ağacın gölgesini tercih eden biri! Ne mutlu dostu olana!

Bölüm XXI

Benim bir dostum vardı. Onu ölüm elimden aldı. Kariyerinin başlangıcındayken, dostluğu kalbim için ezici bir ihtiyaç olduğu an düştü ölümün pençesine. Çetin savaş koşullarında birbirimize destek oluyorduk. İkimizin tek bir piposu vardı; aynı kadehten içiyorduk; aynı çatı altında yatıyorduk; ve içinde bulunduğumuz bahtsız koşullarda, birlikte yaşadığımız yer bizim için yeni bir vatandı: Onu savaşın bütün tehlikeleriyle, hem de felaket bir savaşın tehlikeleriyle karşı karşıyayken gördüm. Ölüm bizi birbirimiz için esirgiyor gibiydi: Ölüm binlerce kez onun etrafında dolanıp ona isabet etmedi. Ama bütün bunlar onu yitirmeyi benim için daha hissedilir kılmış oldu. Silahların şakırtısı, tehlike karşısında ruhu ele geçiren heyecan, belki de onun çığlıklarının kalbime kadar

erişmesini engellemişti. Onun ölümü ülkesine yararlı ve düşmanlarına ölüm getirici olsaydı daha az üzülürdüm. Fakat bir kışlık karargâhın zevk ve sefa âlemi içinde onu yitirmek! Yanaklarından kan damlıyor gibi görünürken, ilişkimiz dinginlik ve huzur içinde daha da güçlenirken, onun kollarımda can verdiğini görmek! Ah, asla teselli bulamam! Yine de onun anısı daha çok kalbimde yaşıyor; etrafındakiler ve yerine geçenler arasında yeri yok bu anının: Bu fikir, onu yitirmenin duygusunu benim için daha güçlü kılıyor. Bireylerin kaderine ilgisiz doğa, parlak ilkbahar giysisini giyiyor ve onun yattığı mezarlığın etrafında tüm güzelliğiyle süsleniyor. Ağaçlar yapraklarla donanıyor, dalları birbirine giriyor; kuşlar gür yaprakların altında şakıyor; sinekler çiçeklerin arasında vızıldıyor; ölümün kucağında hepsi sevinç ve yaşam soluyor ve akşamleyin, ay gökyüzünde parıldarken, ben de bu hüzünlü yerin yakınında düşüncelere dalarken, dostumun sessiz mezarını örten çimenlerin altında gizli cırcırböceklerinin yorulmak bilmez ezgilerini neşeyle sürdürdüklerini işitiyorum. İnsanların hissedilmeyen yıkımı ve insanlığın tüm bahtsızlıkları, bütünün içinde hiç sayılır. Dostlarını keder içinde bırakarak son nefesini veren duyarlı bir insanın ölümü ve

sabahın soğuk havasının bir çiçeğin çeneği içinde öldürdüğü bir kelebek; bunlar doğanın akışı içinde birbirine benzer iki evredir. İnsan, havada yok olup giden bir hayaletten, bir gölgeden, bir dumandan başka bir şey değildir...

Şafak vakti göğü ağarttıkça, beni telaşlandıran karanlık fikirler de geceyle birlikte buharlaşıp gidiyor ve kalbimde yeniden bir umut yeşeriyor. Hayır, kim ki doğuyu böyle ışığa boğuyor, beni bir süre sonra hiçliğin gecesine gömmek için bakışlarımda parıldıyor olamaz. Kim ki bu uçsuz bucaksız ufku önüme seriyor, kim ki buzlu zirvelerini güneşin parıldattığı bu devasa kütleleri yükseltiyor, kalbime çarpmasını, zihnime düşünmesini emreden de odur.

Hayır, dostum asla hiçliğe gömülmedi; bizi ayıran engel ne olursa olsun, onu tekrar göreceğim. Ben umudumu asla varsayımlara dayandırmıyorum. Havada uçan bir böcek görmek beni ikna etmeye yetiyor ve genellikle kır manzarası, havadaki kokuyla etrafımda yayılan bilmem hangi cazibe karşısında düşüncelerim öyle bir şahlanıyor ki, ölümsüzlüğün yok edilmez bir kanıtı ruhuma şiddetle girip onu bütünüyle işgal ediyor.

Bölüm XXII

Yazdığım bölüm uzun süredir kalemimin ucundaydı da ben hep reddediyordum. Bu kitapta ruhumun sadece gülen tarafını göstermeye kendi kendime söz vermiştim; fakat bu proje başka birçokları gibi beni aştı. Umarım duyarlı okur ondan birkaç damla gözyaşı talep ettiğim için beni bağışlayacaktır. Bu kederli bölümü aslında çıkartabileceğimi düşünen olursa, elindeki nüshanın o bölümünü yırtabilir, hatta ateşe bile atabilir.

Senin onu gönlüne göre bulman bana yeter, sevgili Jenny; sen, kadınların en iyisi ve en sevilenisin; sen, kız kardeşlerin en iyisi ve en sevilenisin; eserimi sana ithaf ediyorum. Senin onayını alırsa, bütün duyarlı ve nazik kalplerin de onayını alır. Kimi zaman elimde olmadan kaçırıverdiğim delilikleri bağışlarsan, evrenin bütün sansürcülerine de meydan okurum.

Bölüm XXIII

Sıradaki oymabaskı hakkında tek bir laf edeceğim.

Bu portre, açlıktan ölen bahtsız Ugolin'in ailesidir. Oğullarından biri hiç kımıldamadan ayaklarının dibinde yatmaktadır; diğerleri cılız kollarını ona uzatmış ekmek istemektedirler. Bahtsız baba ise, hapishane sütunlarından birine dayanmış, bakışları sabit ve yabanıl, yüzü kımıltısız; umutsuzluğun son evresinin verdiği dehşetli huzur içinde, hem kendi ölümünü hem de bütün çocuklarının ölümünü üstlenmiş, insan doğasının çekebileceği tüm ıstırabı çekmektedir.

İşte, günümüzde bilinmeyen bir cesaret gücüne ve kahramanlığa sahip cesur Assas şövalyesi yüzlerce süngü altında son nefesini veriyor!

Ve sen, bu palmiyeler altında ağlayan bahtsız zenci kadın! Bir barbarın, kuşkusuz İngiliz

olmayan bir barbarın ihanet edip terk ettiği sen; sevgine ve verdiğin hizmetlere rağmen, karnında taşıdığın şefkat meyvesine rağmen, sefil bir köle gibi satılma acımasızlığına uğramış olan sen; senin duyarlılığına ve bahtsızlıklarına borçlu olunan saygıyı göstermeden resminin önünden asla geçemem!

Şu diğer tablonun önünde bir an duralım: Alpler'in doruklarında sürüsüne tek başına bekçilik eden genç bir çoban kız. Kışın beyazlattığı ve devirdiği yaşlı bir köknarın gövdesine oturmuş. Leylak rengi çiçeği başının üzerinde yükselen bir tutam papatyanın geniş yaprakları örtüyor ayaklarını. Lavanta, kekik, dağlalesi, kantaron, seralarda ve bahçelerimizde güçlükle yetiştirilen ve Alpler'in tepesinde bütün o ilkel güzellikleriyle doğan her türden çiçek, onun keçilerinin gezindiği parlak halıyı oluşturuyorlar. Sevimli çoban kızı, söyle bana, senin oturduğun şanslı toprak parçası nerededir? Bu sabah şafak sökerken, hangi uzak çoban kulübesinden yola çıktın? Ben de orada seninle yaşayamaz mıyım? Fakat, heyhat, senin sevdiğin o tatlı sükûnet çok geçmeden yok olacak: Savaş iblisi, şehirleri mahvetmekle yetinmeyerek, yakında senin tek başına yaşadığın inzivana kadar kargaşa ve korku salacak. Askerler şimdiden

ilerliyorlar; dağlardan dağlara geçtiklerini, bulutlara yaklaştıklarını görüyorum. Top gürültüsü, gök gürültüsünün konakladığı o yükseklerde işitiliyor. Kaç, çoban kızı, sürünü itele, en ücra ve en vahşi mağaralara saklan: Bu kederli yeryüzünde huzur yok!

Bölüm XXIV

Nasıl oluyor bilmiyorum ama bir süredir bölümler hep kederli bir tonda bitiyor. Başlarken, bakışlarımı hoş bir nesneye dikip dursam da; sükûnete doğru yelken açsam da, bir süre sonra beni yolumdan saptıran bir fırtına geliyor üzerime. Fikirlerime hâkim olmama izin vermeyen bu hareketliliğe son vermek ve duygulandırıcı sayısız görüntünün fazlasıyla hareketlendirdiği kalbimin çırpınışlarını yatıştırmak için, bilimsel bir konuşmadan başka çare görmüyorum. Evet, bu buz parçasını kalbimin üzerine koymak istiyorum.

Bu bilimsel açıklama resim üzerine olacak; çünkü başka herhangi bir konu üzerine bir şeyler söylemenin hiç imkânı yok. Biraz önce çıktığım yükseklerden bir anda inemem. Tobie amcamın ağzından düşürmediği laftır bu.

Sevimli resim sanatı ile müzik sanatı arasındaki başatlık sorunu hakkında birkaç laf etmek istiyorum sadece. Evet, teraziye bir şey koymak istiyorum, ister bir kum tanesi olsun, ister bir atom.

Ressamın, kendisinden sonraya bir şeyler bıraktığı söylenir; tabloları hayatta kalmaya devam eder ve anısını sonsuzlaştırır.

Müzik bestecilerinin de operalar, konserler bıraktığı belirtilir; fakat müzik modaya tabidir, resim değil. Atalarımızı içlendiren müzik parçaları günümüzün müzik meraklılarına gülünç gelir, vaktiyle ağlattıkları kimselerin torunlarını güldürmek için eğlenceli operalarda bunlar çalınmaktadır.

Raffaello'nun tabloları atalarımızı etkilediği gibi bizden sonraki kuşakları da etkileyecektir.

İşte, benim kum tanem!

Bölüm XXV

"Ama," dedi bir gün bana Madam de Hautcastel, "Cherubini'nin ya da Cimarosa'nın müziğinin öncellerininkinden farkı olması benim için ne önem taşır ki? Eski müzik beni güldürürken yenisinin gayet duygulandırıcı olmasının ne önemi var? Mutlu olmam için benim zevklerimin üç kuşak önceki atalarımınkine benzemesi mi gerekiyor? Bana resimden, ancak pek az kişiyi kapsayan bir sınıfın zevk aldığı bir sanattan söz ediyorsunuz, oysa müzik nefes alan herkesi büyüler."

Bu bölüme başlarken beklemediğim bu gözleme ne cevap verilebileceğini o sırada pek bilmiyordum.

Bunu öngörmüş olsaydım, belki de bu açıklamaya kalkışmazdım. Bunu da bir müzisyenin

mahareti olarak görmeyin. Ben müzisyen değilim, şerefim üzerine yemin ederim; hayır, müzisyen değilim; benim keman çalışımı işiten herkes ve Tanrı tanığımdır.

Fakat, sanatın meziyetinin resimde de müzikte de eşit olduğunu varsayarak, sanatın meziyetinden sanatçının meziyetine varmakta acele etmemeli. Klavsene büyük bir usta gibi dokunan çocuklar görülmüştür; ama on iki yaşında iyi bir ressam asla görülmemiştir. Resim, zevk ve duygu dışında, düşünen bir kafa gerektirir, ki müzisyenler bunsuz yapabilirler. Kafasız ve kalpsiz insanların bir kemandan, bir arptan büyüleyici sesler çıkardıkları her gün görülür.

İnsan denen hayvan klavsene dokunacak şekilde yetiştirilebilir ve iyi bir ustanın elinden geçtiğinde, ruh rahatlıkla yolculuk edebilir, oysa parmaklar ruhun kesinlikle karışmadığı sesleri mekanik olarak çıkartabilirler. Tersine, ruh tüm yetilerini ortaya koymadan dünyanın en basit resmi bile yapılamaz.

Bununla birlikte, biri kalkıp da beste müziği ile icra müziği arasında ayrım yapmaya çalışırsa, kafamın biraz karışacağını itiraf edebilirim. Heyhat, eğer bütün bilimsel açıklama yapanlar iyi niyetli olsaydı, hepsinin de sonu böyle biterdi. Bir sorunu

incelemeye başlarken genellikle dogmatik üslup benimsenir, çünkü gizliden gizliye zaten karar verilmiştir. Ben de ikiyüzlü yansızlığıma rağmen, aslında resim konusunda kararımı vermiştim; fakat tartışma itiraz uyandırır ve her şey kuşkuyla sonuçlanır.

Bölüm XXVI

Artık biraz sakinleştiğime göre, Alpler'deki Çoban Kız tablosundan sonraki iki portreden heyecanlanmadan söz etmeye çalışacağım.

Raffaello! Senin portreni ancak sen çizebilirsin. Başka kim bunu yapmaya kalkışabilir? Senin açık, duyarlı, zeki görünümün, karakterinin ve dehanın habercisidir.

Vakitsiz ölümünün sanatı yoksun bıraktığı yüce eserlerin hesabını bütün çağların bütün erkeklerinin sonsuza dek soracakları metresinin tablosunu, senin gölgenden yararlansın diye senin yanına yerleştirdim.

Raffaello'nun portresini incelediğimde, genç yaşında bütün Antikçağı kat etmiş olan ve tabloları karşısında modern sanatçıların hayranlığa ve umutsuzluğa kapıldığı bu büyük insana karşı

içimde neredeyse bir huşu doğduğunu hissediyorum. Onu hayranlıkla seyreden ruhum, âşığına karşı aşkı tercih etmiş ve bu göksel meşaleyi, bu tanrısal dehayı bağrında söndürmüş olan o İtalyan kadına karşı öfke hissediyor.

Bahtsız kadın! Raffaello'nun *Üç Havarinin Görünmesi*'nden daha üstün bir tablonun habercisi olduğunu bilmiyor muydun? Kollarının arasında doğanın gözde varlığını, coşkunun babasını, yüce bir dâhiyi, bir tanrıyı tuttuğunu bilmiyor muydun?

Ruhum bu gözlemleri yaparken, ruhumun eşi, bu uğursuz güzelliğin hayranlık verici yüzüne dikkatle gözlerini dikerek Raffaello'nun ölümü için onu bağışlamaya kendini hazır hisseder.

Ruhum onu dengesiz zayıflığı için ne kadar suçlasa da asla dinlemez. Bu tür durumlarda, bu iki hanım arasında, genellikle kötü ilkenin yararına sonuçlanan (bir kısmını başka bir bölüme ayırdığım) tuhaf bir diyalog oluşur.

Bölüm XXVII

Bir sonraki tabloya daha şöyle bir göz atıldığında, sözünü ettiğim oymabaskılar ve tablolar solup yok oluyor: Raffaello'nun, Correggio'nun ve bütün İtalya Okulu'nun ölümsüz eserleri bile ona benzeyemez. Dolayısıyla, birkaç meraklıya benimle birlikte yolculuk etme zevki verdiğimde, onu her zaman son parça olarak, yedek parça olarak saklarım. Şunu kesinlikle söyleyebilirim ki, bu yüce tabloyu, işin erbabına ve cahillere, sosyeteden insanlara, zanaatkârlara, kadın ve çocuklara, hatta hayvanlara gösterdiğimde, kim olursa olsun herkesin kendi tarzında zevk ve hayret emareleri gösterdiğini hep görmüşümdür: Doğa öylesine hayranlık verici bir şekilde resmedilmiştir ki!

Evet, beyler, hanımlar, size kendi beğeninizden, kendi sadık tasvirinizden daha kesin nasıl bir

tablo, nasıl bir manzara sunabiliriz? Size sözünü ettiğim tablo bir aynadır. Şu ana dek kimse onu eleştirmeyi aklından geçirmedi. Ona bakan herkes için bu ayna, tek laf edilemeyecek kusursuz bir tablodur.

Benim gezdiğim yörenin harikalarından biri kabul edilmesi gerektiği konusunda kuşkusuz herkes hemfikir olur.

Bu parlak yüzey üzerinde doğanın bütün nesnelerini temsil eden ışığın tuhaf oyunlarına kafa yoran fizikçinin aldığı zevki sessizce geçiştiriyorum. Ayna evinden hiç çıkmayan yolcuya binlerce ilginç yansı, onu yararlı ve değerli bir nesne kılan binlerce gözlem sunar.

Aşk Tanrıçası'nın etkisi altında kalmış ve hâlâ etkisinde olan sizler, onun bir ayna karşısına geçip hatlarını ustura gibi keskinleştirdiğini ve acımasızlıklar düşündüğünü bilin! Aşk Tanrıçası manevralarını ayna karşısında tekrarlar, hareketlerini inceler, ilan etmek istediği savaşa kendini önceden orada hazırlar. Tıpkı seyircinin önüne çıkmadan önce kendi kendine çalışan bir oyuncu gibi, tatlı bakışlara, küçük cilvelere, ukalaca surat asmalara orada alışır. Her zaman yansız ve doğru olan bir ayna, seyircinin gözlerine gençliğin güllerini ve yaşlılığın kırışıklarını, kimseye iftira

atmadan, kimseyi övmeden gösterir. Kudretli kişilerin bütün danışmanları arasından sadece o sürekli olarak onlara hakikati söyler.

Bu avantajı düşünerek, bütün insanların kendilerini ahlaksızlıkları ve erdemleriyle görebilecekleri bir ahlak aynası icat etmeyi arzulamıştım. Hatta herhangi bir akademiye bu keşif için bir ödül önermeyi bile düşünmüştüm ki, enine boyuna düşünüp taşındıkça bunun gereksizliği kanıtlandı.

Heyhat, çirkinliğin kendini tanıyıp aynayı kırması çok enderdir! Etrafımızdaki aynalar ne kadar çoğalsa ve ışıkla hakikati geometrik bir kesinlikle yansıtsa da boşunadır. Tam ışınlar gözümüze girip bizi olduğumuz gibi resmedeceği anda, kendimize olan sevgimiz aldatıcı prizmasını bizimle görüntümüz arasına yerleştirir ve bize bir tanrısallık sunar.

Ölümsüz Newton'un ellerinden çıkan ilk prizma da dahil olmak üzere, hiçbir prizma bu kadar güçlü bir kırılma gücüne sahip olmadı ve kendini sevme prizması kadar hoş ve canlı renkler yaratmadı.

İmdi, madem ki ortak aynalar hakikati boşuna duyuruyor, madem ki herkes kendi görüntüsünden memnun; insanlara kendi fiziksel kusurlarını

tanıtamadıktan sonra, benim ahlak aynam neye yarar? Pek az kimse ona göz atacaktır ve –filozoflar hariç– kimse kendini tanımayacaktır (hatta filozoflardan bile biraz kuşkuluyum!).

Aynayı salt ayna olarak görüp, onu İtalya Okulu'nun bütün tablolarının üzerine yerleştirdiğim için umarım kimse beni kınamaz. Zevklerinde yanılmayan ve kararları her şeyi düzenleyen hanımların bir eve girdiklerinde ilk baktıkları şey bu tablo olur.

Bu büyüleyici tabloyu bariz bir hoşnutlukla seyretmek ve hatta en canlı kadrilin ortasında ara sıra göz atarak onu onurlandırmak için, balodaki âşıkları ya da metreslerini, dansı ve eğlencenin tüm zevklerini unutan hanımları, hatta genç kızları defalarca gördüm.

Apelles'in sanatının başyapıtları arasında ona atfettiğim mertebeyle kim yarışabilir?

Bölüm XXVIII

Nihayet çalışma masamın hemen yakınına vardım. Tam kolumu uzatıp, bana en yakın köşesine dokunacaktım ki, aniden bütün çalışmalarımın meyvesinin yok olduğunu ve hayatımı yitireceğimi görüverdim. Yolcuların cesaretini kırmamak için başıma gelen kazayı sessizce geçiştirmeliydim; fakat kullandığım posta arabasının iskemlesine kendimi atmam öyle güçtü ki, son derece bahtsız, hem de başıma böyle bir tehlike geldiğine göre benim kadar bahtsız olmak gerektiğine insanın ikna olası geliyordu. Kendimi iki seksen yerde buldum. Bir güzel devrilmiş, tepetaklak düşmüştüm. Her şey öyle çabuk, öyle apansız olmuştu ki, eğer kafamda bir çınlama ve sol omzumda şiddetli bir acı bana yaşadıklarımın sahiciliğini kanıtlamasa, bahtsızlığımdan kuşkuya kapılabilirdim.

Bu yine diğer yarımın kötü bir oyunuydu. Kapımda aniden sadaka isteyen bir yoksulun sesinden ve Rosine'in havlamalarından ürkerek, arkada bir tuğlanın eksik olduğu konusunda onu uyaracak zamanı ruhum bulamadan, aniden koltuğumu çevirdi; öyle güçlü çevirdi ki, posta arabası iskemlem tamamen çekim merkezinin dışında buldu kendini ve üstüme yıkıldı.

İşte, itiraf ediyorum, ruhumdan en fazla şikâyet etmeme neden olan vesilelerden biri buydu; çünkü, eşinin ortadan kaybolmasına sinirlenmek ve aceleciliği konusunda onu azarlamak yerine, en hayvani hıncı paylaşacak ve o zavallı masuma kötü sözler söyleyecek kadar kendini unuttu. "Seni tembel seni! Haydi çalışmaya!" (cimri ve acımasız zenginlerin uydurduğu iğrenç paylama!) dedi. "Beyefendi," dedi bunun üzerine, beni yatıştırmak için, "ben Chambéry'den geliyorum..." "Yazık size!" "Ben Jacques; kırda beni görmüştünüz; koyunları çayıra götürüyordum." "Burada ne işiniz var?" Ruhum, ilk sözlerimin kabalığından pişmanlık duymaya başlamıştı. Hatta sanırım, bu kelimeler daha ağzımdan çıkmadan pişman olmuştu. Tıpkı koşarken bir tümsek ya da bir balçık çukuruna hiç beklenmedik bir anda rastlamak, onu görmek, ama ondan kaçınacak vakit bulamamak gibi.

Rosine benim sağduyuya ve pişmanlığa geri dönmemi sağladı: Ekmeğini sık sık onunla paylaşmış olan Jacques'ı tanımış ve okşayışlarıyla, anısını ve minnetini ona kanıtlıyordu.

Bu sırada, Joannetti, kendisine ayırdığım yemeğimin artanlarını toplayarak hiç tereddüt etmeden Jacques'a verdi.

Zavallı Joannetti!

İşte, böyle, yolculuğum sırasında, hizmetçimden ve köpeğimden felsefe ve insanlık dersleri alarak ilerliyorum.

Bölüm XXIX

Daha öteye gitmeden önce, okurlarımın zihnine takılabilecek bir kuşkuyu gidermek istiyorum.

Benim bu yolculuğa sadece ne yapacağımı bilemediğim ve bir anlamda koşullar zorladığı için kalkışmış olduğum sanılsın asla istemem. Burada güvence verir ve benim için değerli olan her şey üzerine yemin ederim ki, kırk iki gün boyunca özgürlüğümü yitirmeme neden olan olaydan çok önce bu yolculuğa girişmeye niyetlenmiştim. Bu zorunlu kısıtlama benim daha erken yola koyulmam için bir vesile olmuştu.

Burada yaptığım dayanaksız itirazın kimilerine kuşkulu geleceğini biliyorum; fakat kuşkucu insanların bu kitabı okumayacaklarını da biliyorum. Onlar kendilerinin ve dostlarının evlerinde yeterince meşguliyet bulurlar; başka işleri vardır.

İyi insanlar ise bana inanacaktır.

Yine de bu yolculuğa başka bir zaman çıkmayı ve bu yolculuğu yapmak için karnavaldansa büyük perhizi seçmeyi tercih ederdim. Ancak Tanrı'nın bana gönderdiği felsefi düşünceler, bu gürültü ve hareketlilik dönemlerinde Torino'nun sunduğu zevklerden mahrum kalmaya katlanmama çok yardımcı oldular. Odamın duvarlarının bir balo salonununkiler kadar muhteşem dekorlu olmadığı çok kesin, diyordum kendi kendime: Çalışma odamın sessizliği, müziğin ve dansın hoş gürültüsünün yerini tutmaz; fakat, bu şenliklerde rastlanan parlak kişiler arasında benden daha sıkıcıları da vardır elbet.

Dünya benden daha bahtsız insanlarla dolup taşarken, daha hoş durumda olanları göz önünde bulundurmaya neden çalışayım? Genç Eugénie'nin gölgede bıraktığı bunca güzelin bulunduğu bu muhteşem eve kendimi hayalimde taşımaktansa, oraya götüren yollarda bir an durmam yeterlidir. Bu görkemli apartmanların kapıları dibine yarı çıplak uzanmış, soğuktan ve sefaletten son nefeslerini her an verebilecek bir yığın bahtsız var. Ne manzara ama! Kitabımın bu sayfasının bütün dünyaca bilinmesini isterim; herkesin refah soluduğu bu şehirde, kışın en soğuk gecelerinde

bahtsız bir kalabalığın başlarını bir taşa ya da bir sarayın eşiğine dayayarak açıkta yattığının bilinmesini isterim.

Bir yerde, soğuktan ölmemek için bir grup çocuk birbirine sarılmış. Başka bir yerde, sitem edecek kadar bile sesi çıkmayan bir kadın titriyor. Yoldan geçenler, alıştıkları bu manzara karşısında duygulanmadan gidip geliyorlar. Arabaların gürültüsü, ölçüyü kaçırmış insanların sesleri, müziğin hoş tınıları, kimi zaman bu bahtsızların çığlıklarına karışıp dehşet verici bir ses uyumsuzluğu yaratıyorlar.

Bölüm XXX

Önceki bölüme bakarak bir şehri yargılamakta acele eden kimse fazlasıyla yanılır. Orada bulunan yoksullardan, içler acısı çığlıklarından ve kimilerinin onlar karşısındaki ilgisizliğinden söz ettim; fakat başkaları eğlenirken uyuyan, gün doğarken kalkan ve bahtsız insanları kurtarmaya, hiç tanıksız ve gösterişsizce giden hayırsever kitle hakkında hiçbir şey demedim. Hayır, bunu sessizce geçiştirecek hiç değilim: Sayfanın arkasına da bunu yazacağım ki bütün dünya okusun.

Bu hayırseverler servetlerini kardeşleriyle paylaştıktan ve acının incittiği bu kalplere merhem olduktan sonra, kiliselere giderler; ahlaksızlıktan bitap düşenler pufla yataklarda uyurken, onlar Tanrı'ya dualarını sunup, verdiği nimetlere teşekkür ederler: Mabedin içindeki tek lambanın

ışığı doğmakta olan günün ışığıyla hâlâ mücadele etmekteyken onlar çoktan kiliselerde secdeye kapanmışlardır; ve Ezeli Tanrı, insanların katılığından ve cimriliğinden öfkeye kapılarak, gazabını indirmeye hazır tutmaktadır!

Bölüm XXXI

Yolculuğum sırasında bu bahtsızlara dair bir şeyler söylemek istedim, çünkü onların sefalet içinde oldukları fikri yol boyu beni sık sık rahatsız etmiştir. Kimi zaman, onların durumuyla benimki arasındaki farklılıktan etkilenerek gezinti arabamı hemen durduruyordum ve odam bana abartılı bir güzellikte geliyordu. Bu ne gereksiz lüks! Altı iskemle! İki masa! Bir çalışma masası! Bir ayna! Bu ne şatafat! Özellikle yatağım; pembe ve beyaz renklerdeki yatağım ve iki döşeğim sanki Asya hükümdarlarının görkemine ve rehavetine meydan okuyordu. Bu düşünceler, yasak zevklere beni ilgisiz kılıyordu. Bu düşünceler arasında gezinirken, felsefem öyle gelişiyordu ki, hiç yerimden kımıldamadan, yan odada bir balo görebilir, kemanların ve klarnetlerin seslerini işitebilirdim.

Marchesini'nin ahenkli sesini, beni çoğu zaman kendimden geçirten bu sesi iki kulağımla işitebilir, evet, işitebilir ve hiç sarsılmazdım. Dahası, Torino'nun en güzel kadınına, yani Matmazel Rapous'nun[1] tepeden tırnağa kendi elleriyle süslediği Eugénie'ye hiçbir duygu beslemeden bakabilirdim. Durum bu değil yine de.

1 *Odamda Yolculuk* döneminde, yaklaşık otuz üç yıl önce ünlü moda taciri.

Bölüm XXXII

Fakat, izin verirseniz size sorayım, beyler; balo-da ve komedide eskiden olduğu kadar eğleniyor musunuz? İtiraf edeyim ki, bir süreden beri bütün kalabalık meclisler bende belli bir korku uyandırıyor. Uğursuz bir düşün saldırısına uğradım. Ben onu kovmak için çabaladıkça, Athalie'ninki gibi sürekli geri geliyor. Belki de bunun nedeni, bugün karanlık fikirlerin ve yürek paralayıcı tabloların istilası altındaki ruhun, tıpkı bozuk bir midenin en sağlıklı yiyecekleri zehre dönüştürmesi gibi, her yerde üzülecek bir şey bulmasıdır. Her neyse, düşüm şöyle: Ben bu şenliklerden birindeyken, dans eden, şarkı söyleyen, tragedyalara ağlayan, sadece sevinç, açıkyüreklilik ve samimiyet ifade eden bu nazik ve dalkavuk kalabalığın ortasındayken, bu nazik meclisin içine aniden bir beyaz

ayı, bir filozof, bir kaplan ya da bu türden başka bir hayvan girse ve sahneye çıkıp avazı çıktığı kadar bağırsa: "Bedbaht insanlar! Benim ağzımdan size seslenen hakikati dinleyin: Eziliyorsunuz, baskı altındasınız; bahtsızsınız, canınız sıkılıyor; çıkın bu uyuşukluktan!" Bunları düşünüyorum...

"Siz, müzisyenler, enstrümanlarınızı başlarınızda parçalayarak işe başlayın; her biriniz eline bir hançer alsın: Artık ne sakinleştirici müzikler düşünün ne de şenlikleri; localara çıkıp herkesi boğazlayın; kadınlar bile küçük ellerini kana bulasınlar!"

"Dışarı çıkın, özgürsünüz, kralınızı tahtından indirin, Tanrı'nızı da tapınağından!"

İyi de, kaplanın söylediklerini bu nazik insanların kaçı gerçekleştirecektir? O içeri girmeden önce kaçı bunu düşünüyor olabilir? Kim bilir? Beş yıl önce Paris'te dans edilmiyor muydu?[1]

"Joannetti, kapıları ve pencereleri kapatın. Işık görmek istemiyorum; kimse odama girmesin; kılıcımı yakınıma koyun, siz de dışarı çıkın ve bir daha karşıma gelmeyin."

1 Bu bölümün 1794'te yazılmış olduğu görülmektedir. Bu eseri okurken, bölümün bırakıldığını ve sonra tekrar ele alındığını görmek kolaydır.

Bölüm XXXIII

"Hayır, hayır, sen kal, Joannetti; kal, zavallı çocuk: Sen de kal, Rosine'im, acılarımı fark edip okşayışlarınla onları yatıştıran sen; gel, Rosine'im; gel – Gel'in G'si ve oyalanma."

Bölüm XXXIV

Posta arabası iskemlemin düşüşü, yolculuğumu bir düzine kadar bölüm kısaltmama neden olarak okurun işine yaradı, çünkü ayağa kalktığımda kendimi çalışma masamla burun buruna ve onun pek yakınında buldum. Dolayısıyla, önünden geçmem gereken oymabaskılar ve tablolar üzerine düşünecek ve resim hakkında konu dışı konuşmalarımı uzatmamı sağlayacak zaman bulamadım.

Dolayısıyla, Raffaello'nun ve metresinin tablolarını, Assas şövalyesini ve Alpler'in çoban kızını sağımda bırakıp, pencere tarafında solda ilerlendiğinde çalışma masamla karşılaşılır: Belirttiğim yolu takip eden yolcunun gözüne çarpacak ilk ve en belirgin nesne budur.

Masamın üzerinde kütüphane olarak kullanılan birkaç raf var. Hepsinin üzerinde de piramidi

tamamlayan bir büst. Ülkemin güzelleşmesine en fazla katkıda bulunan nesne bu. Sağdaki ilk çekmece çekildiğinde, bir yazı takımı, her türden kâğıt, ucu sivriltilmiş kalemler, mühürlemede kullanılan mum bulunur. Bütün bunlar en uyuşuk insana bile yazma arzusu verir. Eminim ki, sevgili Jenny, olur da bu çekmeceyi açsaydın, geçen yıl sana yazdığım mektuba cevap verirdin. Çekmecelerden birinde, sevgili dostlarım, yakında okuyacağınız Pignerol esiresinin yürek sızlatıcı hikâyesinin malzemeleri karmakarışık bir yığın halinde yatmaktadır.[1]

Bu iki çekmecenin arasındaki boşluğa ise aldığım mektupları koyuyorum. On yıldır gelen mektupların hepsi orada bulunmaktadır. En eskiler tarihlerine göre birçok yığın halinde düzenlenmiştir. Yenilerse karmakarışıktır. İlk gençliğimden kalma da birçok mektup bulunmaktadır.

Bu mektuplarda gençlik yıllarımızın tuhaflıklarını yeniden görmek, bir daha asla yaşamayacağımız bu mutlu zamanlara yeniden gitmek ne zevktir!

Ah, yüreğim bu kadar yükü nasıl kaldırıyor! Artık yaşamayan birinin çiziktirdiği satırlara göz

1 Yazar sözünü tutmamıştır ve bu ad altında bir şeyler yayımlanmış olsa da, *Odamda Yolculuk*'un yazarı bunun bir hiç olduğunu belirtmektedir.

attığımda nasıl da kederli bir haz alıyor! İşte onun harfleri! Eline kalbi hükmetti! Bu mektubu bana o yazmıştı ve bu mektup ondan bana kalan tek yadigârdır!

Elimi bu daracık yere soktuğumda, artık gün boyu bir türlü oradan çekip çıkaramam. Tıpkı yolcunun, aceleyle birkaç yüzeysel gözlemde bulunduğu İtalya'nın birkaç bölgesinden hızla geçtikten sonra, aylarca Roma'da takılıp kalması gibi. İşlettiğim madenin en zengin damarı budur. Fikirlerimde ve duygularımda ne büyük değişiklikler yaşanmış! Dostlarım ne kadar farklılaşmış! Mektupları o zaman ve bugün incelediğimde, artık hiç ilgilendirmeyen projeler için ölesiye çırpındığımızı görüyorum. Bir olaya büyük bir mutsuzluk olarak bakmışız; fakat mektubun sonu eksik ve olay tamamen unutulmuş: ne olduğunu bilemiyorum. Binlerce önyargının istilası altındaydık; dünyayı ve insanları hiç tanımıyorduk; fakat yine de ilişkimizde nasıl bir sıcaklık vardı! Ne yakın bir ilişki! Nasıl da sınırsız bir güven!

Bizler hatalarımızla mutluyduk. Ah, ya şimdi! Artık her şey değişti; başkaları gibi, bizim de insan kalbini okumamız gerekti; ve hakikat, ortamıza bir bomba gibi düşerek yanılsamanın büyülü sarayını sonsuza dek yok etti.

Bölüm XXXV

Eğer istersem, şu kurumuş gül hakkında bir bölüm yazabilirim; tabii eğer konu zahmete değerse. Geçen yılın bir karnaval çiçeği bu. Bizzat gidip onu Valentin'in seralarından toplamıştım ve akşam, balodan bir saat önce, umut dolu ve hoş bir duygu içinde, onu Madam de Hautcastel'e sunmuştum. Gülü almış, bakmadan, bana da bakmadan, tuvalet masasının üzerine koymuştu. Zaten bana nasıl dikkat edebilirdi ki? Kendine bakmakla meşguldü. Yapılı saçlarıyla büyük bir aynanın karşısına geçmiş, süslerine son bir el atmaktaydı: Öylesine kaygılıydı, dikkatini önüne yığılmış her türden kurdeleye, tül ve pomponlara öylesine vermişti ki, bir bakış, bir işaret bile alamamıştım. Elime tutuşturulan iğneleri mütevazı bir şekilde hazır tutmaya razı olmuştum. Fakat

iğneliği daha yakınında olduğundan, oradan alıyor ve eğer ben elimi uzatırsam, farkına varmadan benim elimden de alıyordu. Kendini gözden yitirmekten çekindiğinden, iğneleri almak için gözlerini aynasından ayırmadan eliyle yokluyordu.

Daha iyi süslenebilsin diye bir süre arkadan ikinci bir ayna tutmuştum. Görüntüsü bir aynadan diğerine yansıdıkça, hiçbiri bana dikkat etmeyen koket kadınlar sürüsüyle karşılaşıyordum. Sonuçta –itiraf edeyim mi?– gülüm ve ben, son derece hüzünlü bir figür oluşturuyorduk.

Sonunda sabrımı yitirmiştim ve içimi kemirip duran gücenmeye direnemeyerek, elimde tuttuğum aynayı bırakıp, izin istemeden, öfkeli bir havada dışarı çıkmıştım.

"Gidiyor musunuz?" demişti, belini profilden görmek için yan dönerek. Hiç cevap vermemiştim; ama ani çıkışımın etkisini görebilmek için bir süre kapıdan dinlemiştim. "Görmüyor musunuz," diyordu oda hizmetçisine, bir an sessizlikten sonra, "bu korse belime çok geniş, özellikle alt taraftan iğnelerle biraz kıvırmak gerekmez mi sizce?"

Bu kurumuş gül çalışma odamdaki bir rafın üzerinde nasıl ve neden bulunuyor, bunu elbette söyleyemem, çünkü kurumuş bir gülün bir bölümü hak etmediğini baştan söyledim.

Dikkat edin, hanımlar, kuru gül macerasına dair hiç fikir belirtmiyorum. Madam de Hautcastel'in süslenmeyi bana tercih ederek iyi mi yoksa kötü mü yaptığını, başka türlü bir kabul görmeyi hak edip etmediğimi hiç söylemiyorum.

Hanımların dostlarına olan sevgisinin gerçekliği, gücü ve süresi üzerine genel sonuçlar çıkarmaktan da büyük bir özenle kaçınıyorum. Bu bölümü (madem bir bölüm oldu), kimseye hitap etmeden ve kimseye tavsiye etmeden, yolculuğun geri kalanıyla birlikte dünyaya fırlatmakla yetiniyorum.

Beyler, sizin için de bir nasihat ekleyeceğim; şunu aklınıza iyi sokun ki, bir balo sırasında metresiniz size ait olmayabilir.

Süslenmenin başladığı andan itibaren âşık bir kocaya dönüşür ve tek âşık balo olur.

Bir kocanın kendini zorla sevdirmek istemesinin ne demek olduğunu da herkes bilir. Dolayısıyla rahatsızlığınızı sabırla ve gülerek karşılayın.

Hayallere de kapılmayın, bayım: Baloya gelmenizden memnun kalınıyorsa, bu asla sizin âşık sıfatınızdan kaynaklanmaz, çünkü siz bir kocasınız; siz balonun bir parçası olduğunuz ve sonuç olarak, onun yeni fethinin bir bölümünü oluşturduğunuz içindir; siz bir âşığın küsuratısınız;

ya da belki de iyi dans ettiğiniz ve onun göz kamaştırmasını sağlayacak olduğunuz içindir: Nihayetinde, sizin daha fazla gururunuzu okşayabilecek olan şey, sizin gibi meziyetli bir erkeği âşığı olarak göstererek, arkadaşlarını kıskandırmayı umut ediyor olmasıdır; bu saygınlık olmasa yüzünüze bile bakmaz.

İşte, durum budur; tevekkül göstermeli ve kocalık rolünüzün geçmesini beklemelisiniz. Bu kadarına razı olacak çok kişi tanıyorum.

Bölüm XXXVI

Ruhumla öteki arasında bir diyalog yazmayı vaat etmiştim; fakat bazı bölümler irademin dışına çıktı, daha doğrusu, bana rağmenmiş gibi kalemimden akan ve projelerimi saptıran bölümler var: Mümkün olduğunca kısa tutmayı düşündüğüm kütüphanemle ilgili bölüm bunlardan biridir. Kırk iki gün bitecek ve böyle bir süre, son derece hoşnutlukla yolculuk ettiğim zengin ülkenin tasvirini tamamlamaya yetmeyecek.

Madem size söylemem gerekiyor, kütüphanem romanlardan oluşuyor; evet, romanlar ve birkaç seçme şair.

Sanki yeterince derdim yokmuş gibi, binlerce hayali kişinin derdini de gönüllü olarak paylaşıyorum ve onları da kendiminkiler kadar canlı hissediyorum: Şu bahtsız Clarisse ve Charlotte'un

âşığı için ne kadar gözyaşı döktüm!

Fakat böyle yapmacık derin üzüntüler arasam da, buna karşılık, içinde yaşadığım gerçek dünyada henüz bir arada göremediğim kadar erdem, iyilik, çıkarsızlık da var bu hayali dünyada. Arzuladığım gibi bir kadını, kaprissiz, uçarı olmayan, dolambaçsız bir kadını ancak orada buluyorum. Güzellik hakkında hiçbir şey demiyorum! Hayal gücüme güvenilebilir: O hayali kadını öyle güzelleştiriyorum ki başka söze gerek kalmıyor. Sonra, fikirlerime hiç cevap vermeyen kitabı kapatarak o kadının elinden tutuyorum ve birlikte, cennetten bin kez daha nefis bir ülkede dolaşıyoruz. Kalbimin tanrıçasını yerleştirdiğim büyülü manzarayı hangi ressam tasvir edebilir? Bu büyülü bölgelerde hissettiğim canlı ve değişken duyguları hangi şair tarif edebilir?

Kaçınabileceği yeni bahtsızlıklara her an sürüklenen şu Cléveland'ı kaç kez lanetledim! Bu kitaba ve birbirine eklenen bu felaketlere katlanmayabilirdim; fakat, rastgele bir sayfasını açtığımda bile, sonuna dek bir çırpıda okumam gerekiyor.

Bu zavallı adamı Abaquislerin yanında nasıl bırakabilirim? O vahşilerle birlikteyken başına neler gelir? Esirlikten kurtulmak için kalkıştığı seferde onu yalnız başına da bırakamam.

Nihayet, onun acılarına öylesine gömülüyorum ki, onunla ve bahtsız ailesiyle öylesine ilgileniyorum ki, acımasız Ruitonların aniden ortaya çıkışı saçlarımı diken diken ediyor. Bu bölümü okurken soğuk terler boşanıyor yüzümden ve sanki bu reziller beni kızartıp yiyormuş gibi canlı ve gerçek bir korku hissediyorum.

Yeterince ağlayıp seviştiğimde birkaç şair arıyor ve yeniden başka bir dünyaya doğru yola çıkıyorum.

Bölüm XXXVII

Argonotların seferinden Soylular Meclisi'ne dek, cehennemin en karanlık köşelerinden samanyolunun ötesindeki en sonuncu sabit yıldıza dek, evrenin sınırlarına dek, kaosun kapılarına dek; işte, boydan boya ve tamamen keyfimce gezindiğim geniş alan; çünkü zaman da benim için mekân kadar eksik. Homeros'un, Milton'un, Vergilius'un, Ossian'ın vb. peşinden varlığımı oralara taşıyorum.

Bu iki dönem arasında cereyan eden bütün olaylar, bütün ülkeler, bütün dünyalar ve bu iki uç arasında var olmuş bütün varlıklar, bütün bunlar benim içimde, bütün bunlar, herhangi bir Atinalı'ya ait olan ve Pire'ye giren tekneler kadar, aynı meşrulukla bana ait.

Özellikle beni Antikçağın en uzaklarına taşıyan şairleri seviyorum: İhtiraslı Agamemnon'un

ölümü, Orestes'in öfkeleri ve göğün ıstırap çektirdiği Atreus ailesinin bütün o trajik hikâyesi, modern olayların bende doğuramadığı korkuyu uyandırıyor içimde.

İşte, Orestes'in küllerinin bulunduğu uğursuz kap. Bu manzara karşısında kim ürpermez ki? Elektra! Bahtsız kız kardeş, huzur bul: Kül kabını bizzat Orestes getiriyor ve bu küller düşmanlarının külleri!

Bugün artık Ksante ya da Skamandros'a benzeyen sahil yok; Hesperia ya da Arkadya gibi düzlükler görmüyoruz. Limni ve Girit adaları nerede bugün? Ünlü labirent nerede? Terk edilmiş Ariadne'nin gözyaşlarıyla suladığı kaya nerede? Theseus'u görmüyoruz, Herkül'den eser yok; günümüz insanları, kahramanları bile birer pigme.

Ardından coşku dolu bir sahne yaşamak ve tüm hayal gücümle haz almak istediğimde, Albion'un yüce körünün, göğe doğru yükseldiği ve Ezeli Tanrı'nın tahtına yaklaşmaya cüret ettiği anda uçuşan giysisinin kıvrımlarına cesaretle sarılırım. Ondan önce hiçbir insanın bakışlarını yöneltmeye cesaret edemediği bu yükseklikte onu hangi esin perisi tutabildi? Cimri Mammon'un haset dolu gözlerle baktığı göz kamaştırıcı göksel kilise avlusundan, şeytanın ikamet ettiği geniş

mahzenlere dehşetle geçiyorum; cehennem meclisine katılıyorum; asi ruhlar kalabalığına karışıyor, onların nutuklarını dinliyorum.

Fakat, kendimi sıklıkla eleştirdiğim bir zaafımı burada itiraf etmeliyim.

Şu zavallı şeytana (Milton'un şeytanından söz ediyorum), gökten bu şekilde düştüğünden beri belli bir ilgi göstermekten kendimi alıkoyamıyorum. Asi ruhun inatçılığını kınarken, aşırı bahtsızlık içinde gösterdiği kararlılığın, cesaretin büyüklüğü, itiraf etmeliyim ki beni, ister istemez, hayran kalmaya zorluyor. İlk ana babamızın evliliğini bozmak için cehennemin kapılarını zorlamaya onu yönelten uğursuz girişimden kaynaklanan bahtsızlıkları biliyor olsam da, ne yaparsam yapayım, onun yolda, kaosun karmaşası içinde yok olduğunu görmeyi bir an olsun dileyemiyorum. Hatta, beni engelleyen utanç olmadan ona seve seve yardım edebilirim sanıyorum. Onun tüm hareketlerini takip ediyorum ve eğer iyi yetişmiş biri olsaydım onunla yolculuk etmekten de bir o kadar zevk alırdım. Sonuçta onun bir şeytan olduğunu, insan soyunun kaybetmesi için yola çıktığını, gerçek bir demokrat olduğunu, Atinalılardan değil, Parislilerden olduğunu ne kadar düşünsem de, bütün bunlar benim önyargımı gideremiyor.

Ne büyük bir proje! Ne yürekli bir icraat!

Cehennem katlarının devasa üçlü kapıları onun önünde aniden kanatlarını açtığında ve hiçliğin, gecenin derin çukuru bütün dehşetiyle ayaklarının dibinde belirdiğinde, kaosun karanlık imparatorluğunu yılmaz bir gözle tarayarak ve hiç tereddüt etmeden, bütün bir orduyu içine alabilecek geniş kanatlarını açarak, uçuruma daldı.

Cesarette ona dört veririm. Bu, bence, hayal gücünün en güzel çabalarından biridir, odamdaki yolculuktan sonra, bugüne dek yapılmış en güzel yolculuklardan biridir.

Bölüm XXXVIII

Kütüphanemin yakınında yolculuk ettiğimde başıma gelen tuhaf olayların binde birini anlatmak istesem bile bitiremem. Cook'un yolculukları ve yol arkadaşlarının, Doktor Banks ile Doktor Solander, gözlemleri, benim sadece bu çevreyle sınırlı maceralarımla kıyaslandığında birer hiçtir. Keza, hangi ruh halinde olursam olayım, gözlerimin ve düşüncelerimin sonunda gelip hep üzerinde takılıp kaldığı, sözünü ettiğim büst olmasa hayatımı sanırım elimden kaçırırdım. Ruhum fazla çalkantılı olduğunda ya da cesaretsizliğe düştüğünde, onu doğal dengesine geri getirmek için bu büste bakmam yeterlidir: Yaşamımı oluşturan duyularla algıların değişken ve akortsuz harmanını akort etmek istediğimde kullandığım diyapazondur o.

Nasıl da benziyor aslına! İşte, doğanın insanların en erdemlisine vermiş olduğu yüz hatları.

Ah, keşke heykeltıraş onun mükemmel ruhunu, dehasını ve karakterini de görünür kılabilseydi! Ama ne yapıyorum ben? Onu övmenin yeri burası mı? Onu etrafımdaki insanlara mı anlatıyorum? Onlar için ne önemi var?

Ey, babaların en iyisi, senin sevgili görüntün önünde secdeye kapanmakla yetiniyorum! Heyhat, bu görüntü senden ve vatanımdan bana kalan tek yadigâr: Sen, yeryüzü cinayetin istilası altında kalacakken terk ettin burayı; ve öyle büyük kötülüklere boğulduk ki, ailen bile bugün senin kaybına bir iyilik gözüyle bakmak zorunda kaldı. Daha uzun bir yaşam sana ne dertler getirirdi! Ey babam, o huzurlu ikâmetgahında kalabalık ailenin yazgısını biliyor musun? Altmış yıl boyunca bunca gayret ve dürüstlükle hizmet ettiğin bu vatanın senin evlatlarını sürgüne gönderdiğini biliyor musun? Senin mezarını ziyaret etmelerinin yasak olduğunu biliyor musun? Fakat zorbalık onların elinden senin mirasının en değerli kısmını alamadı: Senin erdemlerinin anısı ve gösterdiğin örneklerin gücü. Vatanlarını ve talihlerini uçuruma sürükleyen canice selin ortasında, senin onlar için çizdiğin hatta, birlik halinde, sarsılmazcasına bağlı kaldılar. Senin kutsal külün üzerinde secdeye yatabildiklerinde, bu kül onları daima tanıyacaktır.

Bölüm XXXIX

Bir diyalog sözü verdim, sözümü tutuyorum. Sabah, şafak vaktiydi: Güneşin ışınları hem Viso Dağı'nın doruğunu hem de çok uzaklarımızdaki adanın en yüksek dağlarının doruğunu kızartıyordu. O çoktan uyanmıştı. Vakitsiz uyanışı genellikle onu yorucu olduğu kadar gereksiz de olan bir canlılık içine sokan gece düşlerinin sonucu olabileceği gibi, o dönemde sonuna yaklaşan karnaval da uyanmasının altında yatan neden olabilirdi. Bu zevk ve delilik zamanının insan makinesi üzerinde, tıpkı ayın evreleri ve bazı gezegenlerin aynı hizaya gelmesi gibi bir etkisi vardır. Sonuçta, ruhum uykunun bağlarından kurtulduğunda o çoktan uyanmış, fazlasıyla uyanıktı.

Ruhum uzun süredir ötekinin hislerini belli belirsiz paylaşıyordu, ama gecenin ve uykunun tülleri

arasına sanki hâlâ sıkışıp kalmış gibiydi; ve bu tüller ona bezlere, ince ketenlere, Hint dokumalarına dönüşmüş gibi geliyordu. Zavallı ruhum bütün bu ıvır zıvır içinde paketlenmiş haldeyken, uyku tanrısı da onu kendi etki alanı içinde daha güçlü tutabilmek için, karmakarışık sarı saç örgülerini, kurdele düğümlerini, inci kolyeleri de bu bağlara eklemişti. Bu ağlar içinde debelendiğini gören ona acırdı.

En soylu yanımın telaşı diğer yanımla ilişkiye geçiyor ve o da ruhumu güçlü bir şekilde etkiliyordu. Bir bütün olarak tarifi imkânsız bir hale gelmiştim ki sonunda ruhum, ya öngörü göstererek ya da tesadüfen, kendisini boğan tüllerden kurtulmanın yolunu buldu. Bir açıklığa mı rastladı, yoksa sadece onları kaldırmayı mı akıl etti –ki bu daha doğaldı– bilmiyorum; önemli olan, labirentin çıkışını bulmuş olmasıdır. Karmakarışık saç örgüleri hâlâ oradaydı; fakat artık bir engel değildi, daha ziyade bir araçtı: Boğulan birinin sahildeki otlara tutunması gibi ruhum da onlara tutundu; tam da bu hareket esnasında inci kolye koptu ve dağılan inciler sofada, oradan da Madam de Hautcastel'in parkesinde yuvarlandılar; çünkü ruhum, açıklaması güç bir tuhaflık sonucu, bu hanımın evinde olduğunu hayal ediyordu: Koca bir demet menekşe yere düştü ve ruhum, o zaman uyanarak, evine

geri döndü, aklı ve gerçekliği de peşinden sürükledi. Hayal edilebileceği gibi, yokluğunda olup bitenleri kesinlikle onaylamadı. İşte, bu bölümün konusunu oluşturan diyalog da burada başlıyor.

Ruhum hiç böyle kötü karşılanmamıştı. Bu kritik anda yapmayı düşündüğü sitemler sonunda eşleri iyice birbirine düşürdü. Bir isyan, kesin bir ayaklanma baş gösterdi.

"Ne yani," dedi ruhum, "benim yokluğumda, huzurlu bir uykuyla güçlerinizi telafi etmek ve böylece benim emirlerimi yerine getirmeye daha hazır olmak yerine, irademin onaylamadığı taşkınlıklara kendinizi teslim etmeyi küstahça (bu terim biraz fazla güçlüydü) aklınızdan mı geçirdiniz?"

Bu tepeden inme ses tonuna pek alışkın olmayan öteki öfkeyle karşılık verdi:

"HANIMEFENDİ (tartışmayı her türlü samimiyet düşüncesinden uzak tutmak için), kibarlık ve erdemlilik taslamanız size pek yakışıyor! Ne yani, ben hoş bulmadığınız her şeyi sizin hayal gücünüzün sapmalarına ve zirzop fikirlerinize borçlu değil miyim? Siz neden orada değildiniz? Tek başınıza sık sık yaptığınız yolculuklarda bensiz eğlenme hakkını nereden buluyorsunuz? Sizin gökler âlemindeki ya da Champs-Élysées'deki toplantılarınızı, zeki insanlarla sohbetlerinizi, derin düşün-

celerinizi (görüldüğü gibi burada biraz alay var), kâğıttan şatolarınızı, yüce sistemlerinizi hiç onaylamadığım oldu mu? Ve siz beni böyle bıraktığınızda, doğanın bana bahşettiği iyiliklerden ve sunduğu zevklerden yararlanmaya hakkım olmayacak mı?"

Bunca öfkeli ifade ve hitabet gücü karşısında şaşkınlığa düşen ruhum ne cevap vereceğini bilemiyordu. İşi yoluna koymak için, onun kendinde hak gördüğü sitemleri iyi niyetle örtmeye girişti; ve uzlaşma yolunda ilk adımı kendi atıyormuş gibi görünmemek için de, törensi bir ses tonunu benimsemeyi düşündü. "HANIMEFENDİ," dedi yapmacık bir samimiyet havasıyla... (eğer okur bu kelimeyi, benim ruhuma hitap ettiğinde yersiz bulmuşsa, yeter ki tartışmanın konusunu hatırlasın, bakalım ne diyecek? Tutku zekâyı öylesine karartmıştı ki, ruhum bu konuşma tarzının aşırı gülünçlüğünü hiç hissetmedi!) "HANIMEFENDİ," dedi, "sizin doğanızın müsait olduğu bütün zevklerden yararlandığınızı görmek kadar hiçbir şeyin bana zevk vermeyeceği konusunda sizi temin ederim, yeter ki bu zevkler size zarar vermesin ve uyumu bozmasın..." Burada ruhumun sözü hararetle kesildi: "Hayır, hayır, sizin sözde iyiliğinize asla kanmam. Yolculuk yaptığımız bu odada birlikte zorunlu ikametimiz; benim aldığım ve neredeyse ölümcül, hâlâ kanayan

bu yara; bütün bunlar sizin deli saçması gururunuzun ve barbarca önyargılarınızın ürünü değil mi? Benim iyiliğim ve varlığım bile hiçe sayılmışken, siz tutkularınızın peşinden giderken, benimle ilgilendiğinizi ve sitemlerinizin dostluğunuzdan kaynaklandığını nasıl iddia edebilirsiniz?"

Ruhum, durumun gerektirdiği rolü en iyi şekilde oynayamadığının farkında. Tartışmanın harareti karşısında tartışma nedeninin unutulduğunu görünce, odaya giren Joannetti'ye "Kahve yapın!" diyerek, fırsattan istifade, konuyu değiştirmek istedi. Fincanların gürültüsü âsinin tüm dikkatini çektiğinden, geri kalan her şeyi anında unuttu. Tıpkı çocukların tepinerek istedikleri sağlığa zararlı yemişlerin, oyuncak göstererek unutturulması gibi.

Su ısınırken az çok yatışmıştım. İnsanın ancak uyurken hissettiği ve benim de okurlarımı sürüklediğim bu hoşluktan haz alıyordum. Joannetti'nin, ocak ızgarası üzerinde kahve demliğini karıştırırken çıkardığı sevimli gürültü beynimde çınlıyor ve tıpkı bir arp telinin oktavları çınlatması gibi, bütün duyu tellerimi titreştiriyordu. Nihayet, karşımda bir tür gölge gördüm; gözlerimi açtım, Joannetti'ydi bu. Ah, ne hoş koku! Ne güzel sürpriz! Kahve! Kremalı! Kızarmış ekmeklerden bir piramit! İyi okur, sen de benimle birlikte ye!

Bölüm XL

İyi kalpli doğa insanlara ne zengin bir haz hazinesi teslim etmiştir ve yürekler bunun tadını çıkarmayı nasıl da bilir! Üstelik bu hazlar ne çok çeşitlidir! Her türlü insanda ve hayatın farklı dönemlerinde bunların sayısız nüansını kim sayabilir? Çocukluğumdaki hazların bulanık anısı hâlâ yüreğimi oynatır. Kalbi duygunun bütün ateşleriyle yanmaya başlayan delikanlının hissettiklerini tarif edebilir miyim? Çıkarın, ihtirasın, nefretin, insanlığı değersizleştiren ve üzen utanç verici tüm duyguların adının bile bilinmediği o mesut yaşta; ne yazık ki kısacık süren bu yaşta, güneş, yaşamın geri kalanında bir daha karşılaşılmayacak bir parıltıyla parlar. Hava tertemizdir; çeşmeler daha berrak ve daha serin akar; doğanın manzaraları, korulukların patikaları olgun yaşta karşılaşılmayacak

türdendir. Tanrılar aşkına, bu çiçekler ne muhteşem kokular saçıyor! Şu meyveler ne leziz! Şafak hangi renklere bürünür! Bütün kadınlar kibar ve sadıktır; bütün erkekler iyi, cömert ve duyarlıdır. Her yerde samimiyete, açıkyüreklilikle çıkarsızlığa rastlanır. Doğada sadece çiçekler, erdemler ve zevkler vardır.

Aşkın kafa karışıklığı, mutluluk umudu, kalbimizi canlı ve çeşitli hislere gömmez mi?

Doğanın görünümü, bütün olarak ve ayrıntılarıyla seyri, insan zihninde engin bir haz ocağı açar. Bir süre sonra, bu zevk okyanusunun üzerinde süzülen hayal gücü, bu hazların sayısını ve yoğunluğunu arttırır; çeşitli duyumlar birleşip kaynaşarak yeni duyumlar oluştururlar; zafer düşleri aşkın çırpınmalarına karışır; iyilikseverlik ona elini uzatan özsevgiyle birlikte yürür; melankoli zaman zaman gelip törensel tülünü üzerimize fırlatır ve gözyaşlarımızı hazza dönüştürür. Sonunda, tinin algıları, kalbin duyumları, hatta duyuların anıları, insan için, tükenmek bilmez bir zevk ve mutluluk kaynağı olur. Dolayısıyla, Joannetti'nin kahve demliğini ocak ızgarasına vurarak çıkardığı gürültünün ve bir fincan kremanın beklenmeyen görünümünün benim üzerimde bu kadar canlı ve hoş bir izlenim bırakmasına hiç de şaşırmamalı.

Bölüm XLI

Yolculuk giysimi hoşnut bir gözle inceledikten sonra hemen giyinince, bunun üzerine, bu giysiyi okura tanıtmak için bir bölüm yapmaya karar verdim. Bu giysilerin şekli ve yararı yaygın bir şekilde bilindiğinden, özellikle bunların yolcuların zihni üzerindeki etkilerini ele alacağım. Benim kışlık yolculuk giysim, bulabildiğim en sıcak ve en dokulu kumaştandır. Beni tepeden tırnağa örter ve ben, ellerim ceplerimde, başım giysinin yakasına gömülü, koltuğumda otururken, Hint'teki pagodalarda görülen ayaksız ve elsiz Vişnu heykeline benzerim.

Yolculuk giysilerinin yolcular üzerinde varsaydığım etkisini, dilerseniz önyargı olarak damgalayabilirsiniz. Bu açıdan kesin söyleyebileceğim şey, üniformamı giyip kılıcımı takarak odamdaki

yolculuğumda bir adım atmanın, bana, robdöşambrla dışarı çıkmak kadar gülünç gelmesidir. Kendimi, koşulların gerektirdiği gibi, bu şekilde giyinmiş gördüğümde, yolculuğa devam edemeyecek halde olmanın ötesinde, şu âna dek yazmış olduklarımı bile okuyacak halde olamam; bunları anlamak ise neredeyse imkânsız olur.

Şaşırdınız mı? Sakalları uzun olduğu için ya da birinin aklına onları hasta bulmak gelip bunu onlara söyledi diye hasta olduklarına inanan insanları her gün görmüyor muyuz? Giysilerin insanların zihinleri üzerindeki etkisi öyledir ki, kendilerini yeni giysilerle ve pudralı peruklarla gördüklerinde daha iyi olduklarını düşünen hastalıklı, tıksırıklı kişiler vardır: Böyle özenli süslemelerle hem başkalarını hem kendilerini aldattıkları görülür; güzel bir sabah, saçları başları yapılı ölüverdiklerinde herkes şaşırıp kalır.

..... kontunu nöbete kaldırmak için günler önceden uyarmak kimi zaman unutulduğunda, bir onbaşının onu, nöbet tutması gereken gün sabahleyin uyandırması ve bu üzücü haberi iletmesi gerekiyordu. Fakat hiç aklında yokken hemen yataktan kalkma, tozluklarını giyip dışarı çıkma fikri onu öyle altüst ediyordu ki, hasta olduğunu söyletmeyi ve evinden çıkmamayı tercih ediyordu.

Bunun üzerine robdöşambrını giyiyor ve berberini geri gönderiyordu. Bu ona solgun, hasta bir hava veriyor, karısını ve bütün aileyi telaşa düşürüyordu. O gün kendisini gerçekten biraz solgun ve yorgun hissediyordu.

Biraz kendisinin ortaya attığı şeyi desteklemek için, biraz da gerçekten böyle olduğuna inandığı için herkese bu durumu söylüyordu. Robdöşambrı hissettirmeden etkisini gösteriyor, içtiği haşlama suları ister istemez midesini bulandırıyordu. Bir süre sonra dost ve akrabalar onun haberlerini sordurtur oluyorlardı: Kontun yatağa yatması için ille de bunca şeye gerek yoktu.

Akşamleyin Doktor Ranson[1] onun nabzını biraz yüksek bulmuş ve ertesi gün için kan almayı önermişti. Askerlik hizmeti bir ay daha sürseydi, kesin hasta olurdu.

Zavallı .... kontunun yolculuk giysisinin içine hiç gereği yokken robdöşambrını giymiş olduğu için defalarca öteki dünyaya yolculuk yapmayı düşündüğü konusunda kafa yorulursa, yolculuk giysisinin yolcular üzerindeki etkisinden kim kuşku duyabilir?

1 Bu bölüm yazıldığında Torino'da iyi bilinen hekim.

Bölüm XLII

Yemekten sonra, üzerimde yolculuk giysim, iki büklüm eğilmiş, ateşin yakınına oturmuş ve yola çıkma vaktini beklerken, kendimi iradi olarak her türlü etkiye teslim etmiştim. Bu sırada, sindirimin verdiği keyifsizlik, beynime taşınarak, duyulardan gelip beyne ulaşan fikirlerin geçişlerini öylesine tıkadı ki, her türlü iletişim engellenmiş oldu; ve duyularım beynime hiçbir fikir göndermediğinden, beynim de, duyuları harekete geçiren ve becerikli Doktor Valli'nin ölmüş kurbağaları dirilttiği elektrik akışını artık gönderemiyordu.

Bu girizgâhtan sonra, başımın neden göğsüme düştüğü ve sağ elimin baş ve işaretparmağı kaslarının, bu elektrik akışı tarafından daha fazla uyarılmadığından, nasıl gevşedikleri ve böylece bu iki parmağım arasında tuttuğum Marki

Caraccioli'nin eserlerinden birinin ben fark etmeden elimden kaydığı ve ocağın üzerine düştüğü kolayca kavranacaktır.

Ziyaretçilerim gelmişti. Sohbetimiz, kısa süre önceki ölümü bütün dünyada üzüntüye neden olmuş ünlü Doktor Cigna'ya gelmişti: Bilgin, çalışkan biriydi, iyi bir fizikçi ve tanınmış bir botanikçiydi. Bu maharetli adamın meziyeti zihnimi meşgul ediyordu: Yine de, diyordum kendi kendime, öteki dünyaya gitmelerine katkıda bulunmuş olabileceği herkesin ruhunu çağırma imkânım olsaydı, ününün lekelenmeyeceğini kim bilebilirdi?

Tıp üzerine ve Hipokrat'tan bu yana tıbbın gösterdiği gelişim üzerine bilimsel bir konuşmaya doğru belli belirsiz yol alıyordum. Yataklarında ölmüş olan Antikçağın ünlü şahsiyetlerinin, örneğin Perikles'in, Platon'un, meşhur Aspasia'nın ve Hipokrat'ın kendisinin, sıradan insanlar gibi çürütücü, yangılı ya da kurtlu bir ateşle ölüp ölmediklerini; kanlarının alınıp alınmadığını ve reçetelere boğulup boğulmadıklarını düşünüp duruyordum.

Neden bu dört kişi aklıma geldi de başkaları gelmedi; bunu söylemem mümkün olamaz. Bir rüyayı kim açıklayabilir? Koslu doktoru, Torino doktorunu ve gayet güzel şeylerin yanında büyük

hatalar da işlemiş olan ünlü devlet adamını çağrıştıranın benim ruhum olduğunu söyleyebilirim sadece.

Fakat, onun zarif dostu için, alçakgönüllülük gösterip itiraf etmeliyim ki, onu bana hatırlatan öteki oldu. Bununla birlikte, bunu düşündüğümde, hafif bir gurur hissi uyanır içimde; çünkü açıktır ki, bu rüyada, akıldan yana denge dörde bir oranındaydı. Benim yaşımdaki bir subay için biraz fazladır bu.

Her neyse, ben bu düşüncelere kendimi kaptırmışken, sonunda gözlerim kapandı ve derin derin uyudum. Fakat, gözlerimi kapatırken, düşündüğüm kişilerin görüntüleri bellek denen bu ince tuvalin üzerinde resmedilmiş olarak kaldılar ve bu görüntüler, beynimde ölülerin çağrılması fikriyle karışınca, bir süre sonra, Hipokrat'ın, Platon'un, Perikles'in, Aspasia'nın ve perukasıyla Doktor Cigna'nın art arda geldiklerini gördüm.

Hepsinin de ateşin etrafına dizilmiş koltuklara oturduklarını gördüm. Sadece Perikles gazeteleri okumak için ayakta kaldı.

"Bana sözünü ettiğiniz keşifler eğer doğruysa," diyordu Hipokrat doktora, "ve eğer tıbba sizin iddia ettiğiniz kadar yararlı olmuşlarsa, karanlık krallığına her gün inen insan sayısının azaldığını

görmüş olmayı isterdim ve bizzat gözden geçirdiğim, Minos kayıtlarına göre düzenlenmiş ortak liste şaşmaz bir şekilde geçmiştekinin aynısı."

Doktor Cigna bana doğru döndü: "Siz bu keşiflerden söz edildiğini kuşkusuz işitmişsinizdir," dedi; "Harvey'in kan dolaşımı üzerine, ölümsüz Spallanzani'nin artık bütün mekanizmasını bildiğimiz sindirim üzerine keşfini işitmiş olmalısınız." Ardından, tıpla ilgili bütün keşifleri ve kimyaya borçlu olduğumuz bütün reçeteleri uzun uzadıya ayrıntılarıyla anlattı. Son olarak da modern tıptan yana akademik bir nutuk çekti.

"Bu büyük adamların," diye karşılık verdim, "sizin onlara söylemiş olduğunuz her şeyi göz ardı ettiklerine ve maddenin kösteklerinden kurtulan ruhlarının tüm doğada karanlık bir şeyler bulduklarına mı inanmalıyım?" "Ah, ne büyük hata işliyorsunuz!" diye haykırdı Mora'nın proto-hekimi.[1] "Doğanın gizemleri canlılardan olduğu kadar ölülerden de gizlidir; insanların boşuna erişmeye çalıştıkları büyük sırrı tek bilen, her şeyi yaratıp yönetendir. İşte, Styx'in sahillerinde kesin olarak öğrendiğimiz şey budur; ve inanın bana," diye ekledi, doktora hitap ederek, "bedene ait

1 Sardinya kralının yasalarında iyi bilinen bu unvan, burada tamamen yerel bir şaka oluşturmaktadır.

bildiğiniz ve ölüler arasındaki konukluğunuzdan getirdiğiniz her şeyden zihninizi temizleyin; ve madem ki binlerce kuşağın çalışmalarıyla insanların tüm keşifleri yaşamlarını bir an bile uzatamadı; madem ki Kharoon her gün sandalında aynı miktarda gölge taşıyor, aralarında bulunduğumuz ölüler âleminde hekimlerin bile işine yaramayacak bir sanatı savunmakla kendimizi yormayalım." Ünlü Hipokrat böyle konuşarak beni büyük bir şaşkınlığa düşürdü.

Doktor Cigna gülümsedi ve zeki insanlar gerçekliği inkâr edemeyeceklerinden, keza hakikat hakkında susamayacaklarından, Hipokrat'la aynı fikirdeydi ve zeki insanlar gibi kızararak, kendisinin de bundan hep kuşkulandığını itiraf etti.

Pencereye yaklaşan Perikles, nedenini anlayabildiğim derin bir iç çekti. Sanatların ve bilimlerin çöküşünün haberini veren *Moniteur*'ün bir sayısını okuyordu. Ünlü bilginlerin yeni cinayetler icat etmek için kendi yüce spekülasyonlarını terk ettiklerini görmüştü ve soylu ihtiyarları, kadınları, çocukları utanmadan ve vicdan azabı duymadan idam sehpasında öldüren, en acımasız ve en yararsız cinayetleri soğukkanlılıkla işleyen bir yamyam sürüsünün cömert Yunan'ın kahramanlarıyla kendilerini karşılaştırdıklarını okudukça ürpermişti.

Bizim konuşmamızı hiç sesini çıkarmadan dinlemiş olan Platon, konuşmanın beklenmedik bir şekilde aniden sona erdiğini görünce, söz aldı. "Sizin büyük adamlarınızın," dedi bize, "fiziğin bütün dallarında yaptıkları buluşların, doğanın akışını insanların yaşamından yana asla değiştiremeyecek olan tıp açısından nasıl da gereksiz olduğunu anlıyorum; fakat politika alanında yapılan araştırmalar kuşkusuz aynı değildir. Locke'un insan zihninin doğası üzerine keşifleri, matbaanın icadı, tarihten alınma gözlemlerin birikimi, bilimi halkın arasında yaymaya kadar varan sayısız derin kitap; insanları daha iyi kılmaya kuşkusuz katkıda bulunmuş olan sayısız harika; ve benim hayal etmiş olduğum ve içinde yaşadığım yüzyılın insanlarının bana uygulanamaz bir rüyaymış gibi bakmalarına neden olmuş bu mutlu ve bilge cumhuriyet bugünün dünyasında vardır, öyle değil mi?" Bu soru üzerine, dürüst doktor bakışlarını kaçırdı ve gözyaşlarıyla cevap verdi; sonra, gözlerini mendiliyle silip, gayriihtiyarı bir hareketle peruğunu çevirerek yüzünün bir kısmını gizledi. "Ölümsüz tanrılar!" dedi Aspasia, tiz bir çığlık atarak, "Ne tuhaf yüz! Başkasının kafasını böyle başınıza geçirmeyi hayal ettiren de büyük adamlarınızdan birinin keşfi mi?"

Filozofların konuşmaları sırasında esneyip duran Aspasia, şöminenin üzerinde duran moda dergilerinden birini eline almış ve bir süredir sayfalarını çevirip duruyordu ki doktorun peruğu ona bu çığlığı attırmıştı. Üstünde oturduğu dar ve sallanan koltuk onun için epey rahatsız edici olduğundan, ayakkabısının şeritleriyle süslü çıplak bacaklarını kendisiyle benim aramda bulunan hasır bir iskemlenin üzerine içten bir ifadeyle yerleştirmiş ve dirseğini de Platon'un geniş omuzlarına dayamıştı.

"Bu bir kafa değil," karşılığını verdi doktor, peruğunu eline alıp ateşe atarak; "bir peruk bu, genç hanımefendi ve sizin yanınıza gelirken bu gülünç süsü neden Tartarus'un alevlerine atmadığımı bilmiyorum. Fakat gülünçlüklerle önyargılar bizim sefil doğamıza öylesine özgüdür ki, mezarın ötesinde bile daha bir süre peşimizden gelirler." Doktorun, bu şekilde, hem tıbbı hem de peruğunu inkâr edişini görmekten tuhaf bir zevk alıyordum.

"Sizi temin ederim," dedi ona Aspasia, "karıştırdığım dergide sunulan saç biçimlerinin çoğu da sizinkiyle aynı kaderi hak ediyor, öylesine saçmasapanlar ki!" Güzel Atinalı bu oymabaskılara bakarak son derece eğleniyor ve modern takılarla süslerin çeşitliliğine ve tuhaflığına haklı olarak

şaşırıyordu. Bunlar arasındaki bir görüntü onu etkiledi: Bu, en zarif saç biçimlerinden biriyle sunulan genç bir hanımın görüntüsüydü ve Aspasia sadece saçları biraz fazla kabarık bulmuştu. Fakat resimdeki hanımın boğazını örten tül parçası öyle kocamandı ki ancak yüzünün yarısı görülebiliyordu. Şaşılası büyüklükteki bu biçimlerin kola sayesinde böyle durduğunu bilmeyen Aspasia, tül şeffaf olsaydı tersi yönde iki misli artacak bir şaşkınlık göstermekten kendini alamadı.

"Fakat, bize anlatır mısınız," dedi, "neden bugünün kadınları giyinmekten çok gizlenmeye hizmet eden giysiler içindeler? Yüzleri ancak belli oluyor, vücut hatları kumaşların tuhaf kıvrımlarıyla öylesine şekilsizleşiyor ki cinsiyetleri zar zor tanınıyor! Bu sayfalarda gösterilen bütün şekillerin hiçbiri, boğazı, kolları ve bacakları açıkta bırakmıyor. Sizin genç savaşçılarınız böyle bir geleneği nasıl oldu da yok etmediler? Belli ki," diye ekledi, "giysiler içinde görülen günümüz kadınlarının erdemi benim çağdaşlarımınkini fazlasıyla aşıyor." Aspasia, sözlerini bitirirken, bana bakıyor ve sanki benden bir cevap bekliyor gibiydi. Fark etmemişim gibi yaptım. Ve dalıp gitmiş görünmek için, doktorun peruğunun ateşten kurtulmuş kalıntılarını maşalarla korun üzerine ittim.

Daha sonra, Aspasia'nın potin bağlarından birinin çözüldüğünü görünce, "İzin verir misiniz, sevimli kişi," dedim, ve bu lafları ettikten sonra, heyecanla eğildim, vaktiyle büyük filozofların aklını başından almış bu iki bacağı görmeyi umduğum iskemleye doğru ellerimi uzattım.

O an gerçek bir uyurgezer olduğuma emindim, çünkü sözünü ettiğim hareket fazlasıyla gerçekti. Fakat aslında iskemlenin üzerinde yatan Rosine bu hareketi üstüne alındı ve hafifçe kollarıma atlayarak, benim yolculuk giysimin çağrıştırdığı ünlü gölgeleri yeniden cehenneme gönderdi.

Sevimli hayal gücü ülkesi, sen ki Hayırsever Yüce Varlığın gerçekliğin acılarına teselli olsun diye insanlara verdiğisin, senden ayrılmam gerekiyor. Bağlı olduğum bazı kişiler bugün bana özgürlüğümü iade etme iddiasındalar. Tıpkı bu özgürlüğü elimden aldıkları gibi! Sanki bu özgürlükle beni bir an hoşnut kılmak ve önümde daima açık duran geniş uzamdan dilediğimce yararlanmamı engellemek ellerindeymiş gibi! Beni bir şehri dolaşmaktan men ettiler. Hepsi bu. Ama bütün bir evreni bana bıraktılar: Uçsuz bucaksızlık ve sonsuzluk emrime amadedir.

Dolayısıyla bugün özgürüm, daha doğrusu zincire vurulacağım! İşlerin sultası yeniden üstüme çullanacak; görgü kurallarının ve ödevlerin ölçüsüne vurulmayan tek bir adım atmayacağım.

Herhangi bir kaprisli tanrıça bunlardan birini bana unuttursa ve bu yeni, tehlikeli esaretten kaçabilirsem ne mutlu bana!

Varsın yolculuğumu tamamlamama izin vermesinler! Beni odama, dünyanın tüm nimetlerini ve zenginliklerini içeren o nefis memlekete cezalandırmak için mi sürmüşlerdi? Bir ambarda fare olmaktansa sürgün olmak yeğdir.

Yine de, ikiz olduğumu hiç bu kadar açık seçik fark etmemiştim. Hayali zevklerimi özlerken, güçlü bir teselli bulduğumu hissediyorum: Gizli bir güç beni sürüklüyor; benim havaya ve gökyüzüne ihtiyacım olduğunu ve yalnızlığın ölüme benzediğini söylüyor bana. İşte, hazırım; kapım açılıyor; Po Sokağı'nın geniş revakları altında geziniyorum; binlerce hoş hayalet gözlerimin önünde uçuşuyor. Evet, işte şu otel, şu kapı, şu merdiven; daha baştan ürperiyorum.

Tıpkı yemek için bir limon kestiğinizde ekşi tadı önceden hissetmeniz gibi.

Ey, hayvanım benim, zavallı hayvanım, koru kendini!

"Gerçekten de, herkesten gizlenerek çekilebileceği küçücük bir odası bile olamayacak kadar bahtsız, terk edilmiş olabilir mi insan? İşte, yolculuğun bütün hazırlığı bundan ibaret."

Dünyanın gizli saklı köşelerini, cennet mekânlarını ve zorlu güzergâhlarını dolaşan yolcuları şaşırtacak, genellikle küçümsenen ve göz ardı edilen bir coğrafyanın ilk gezi rehberini yazmıştır Xavier de Maistre: *Odamda Yolculuk*.

Çevresi otuz altı adımdan ibaret 'kocaman' odasında kırk iki günlük zorunlu bir hapse mahkûm edilen 18. yüzyıl sonu yazarlarından Xavier de Maistre, tutsaklığını ironik bir özgürlük metnine dönüştürmeyi becererek edebiyat tarihine geçmiştir. Kendisini kısıtlayan dış koşullara inat, insanın kendi bedeniyle ruhunu birbirinden ayrıştırmasının mümkün olduğunu öne sürer Maistre; ruhunu istediği her yere, görmeyi arzuladığı her türlü güzelliğe gönderebilmekle birlikte, bedeninin bu yolculukta karşılaştığı yataktan koltuğa, masadan duvarlarda asılı tablolara kadar odanın topografyasını da ayrıntılı biçimde anlatmaktan geri kalmaz.

Bir yolcunun özgürlüğünü esaret altında bile hissedebilenlerin gayet iyi anlayacağı metinlerden biridir *Odamda Yolculuk*.

KIRMIZIKEDİ

www.kirmizikedikitap.com

ISBN

₺9